

Kallelse

Sammanträdesdatum 2017-11-23

Tid

Kl 16:00

Plats

Grefabs styrelserum, Norra Hamngatan 40

Ledamöter

Arne Lindström, ordförande

Hasse Andreasson, 1:e vice ordförande

Christina Backman, 2:e vice ordförande

Johnny Bröndt

Eje Engstrand

Inger René

Ralf Lorentzon

Petra Brodefors

Thorbjörn Wahlberg

Göteborg

Göteborg

Göteborg

Göteborg

Ale

Partille

Mölnadal

Personalrepresentant

Personalrepresentant

Övriga

Ann-Christine Alkner-Dahl, VD

Anders Söderberg, Vice VD

Lisbeth Schelander, senior konsult

Ulf Dermark, sekreterare

Förslag till Föredragningslista

Sammanträdesdatum 2017-11-23

Besök och information från VD Stefan Söderlund, Göteborgs Stadshus AB 16:00-16:30

1. Fastställande av föredragningslista
2. Val av justerare
3. Anmälan om eventuell jäv
4. Antecknande av protokoll (bilaga 1)
5. Budgetuppföljning oktober 2017 (PM 26/17) Dnr 0094/17
6. Uppföljningsrapport 3 2017, bolag (PM 27/17) Dnr 0093/17
7. Remissvar – Göteborgs Stads näringslivs strategiska program (PM 28/17) Dnr 0075/17
8. Allmänna villkor (PM 29/17) Dnr 0062/17
9. Prislista 2018 (PM 30/17) Dnr 0095/17
10. Genomförandeplan miljöåtgärder 2017-2018 (PM 31/17) Dnr 0640/15
11. Beslut enligt delegation
12. Arbetsmiljö
13. Övriga frågor

PM till styrelsen

Utfärdat 2017-11-23
Diarienummer **0094/17**
Repronummer **26/17**

Grefab

Lisbeth Schelander
Telefon 031-3685802
E-post: lisbeth.schelander@grefab.se

Budgetuppföljning oktober 2017

Förslag till beslut

*Styrelsen för GREFAB föreslås besluta att
godkänna budgetuppföljning oktober 2017*

Ann-Christine Alkner-Dahl
VD

Lisbeth Schelander
Senior Konsult

Bilaga 1 budgetuppföljning oktober 2017

Budgetuppföljning resultat
Oktober 2017

tkr

	Årsbudget	Periodbudget	Utfall	Avvikelse	Utfall	Utfall
	Helt år	Akkumulerad	Akkumulerat	Periodbudget mot utfall		
		oktober	oktober	tkr	2016-10-31	2015-10-31
Intäkter	57 855	52 840	53 441	601	50 966	48 801
4 Material m m	1 451	1 208	1 844	-636	1 319	1 846
5 Övr. rörelsekostnader	18 600	15 500	14 589	911	16 568	15 322
6 Övr. fsg.kostnader	8 350	6 958	6 530	428	7 109	4 810
7 Personalkostnader	19 454	16 213	16 944	-731	15 612	16 527
Kostnader	47 855	39 879	39 907	-28	40 608	38 505
7 Avskrivningar	10 000	8 333	8 323	10	7 557	8 221
7 Nedskrivningar	0	0	0	0	0	0
8 Ränteintäkter	25	21	11	-10	10	25
8 Räntekostnader	25	21	1	20	1	47
Avrundning						
Resultat efter finansnetto	0	4 628	5 221	593	2 810	2 053

	<u>2017</u>	<u>2016</u>	<u>2015</u>
Likvida medel vid periodens slut	16 380	24 455	18 019
Investeringar t o m perioden	8 888	9 244	7 620

PM till styrelsen

Utfärdat 2017-11-23
Diarienummer **0093/17**
Repronummer **27/17**

Grefab

Lisbeth Schelander
Telefon 031-3685802
E-post: lisbeth.schelander@grefab.se

Uppföljningsrapport 3 2017

Förslag till beslut

*Styrelsen för GREFAB föreslås besluta att
godkänna uppföljningsrapport 3 2017*

Ann-Christine Alkner-Dahl
VD

Lisbeth Schelander
Senior Konsult

Bilaga 1 Uppföljningsrapport 3 2017

REFAB

skicka Göteborgsregionens Fritidshamnar

Uppföljningsrapport 3 2017 Bolag

REFAB

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	3
2 Resultatredovisning och analys.....	5
2.1 Väsentliga händelser och verksamhetens utveckling.....	5
2.2 Utfall och prognos	6
2.2.1 <i>Utfall till och med perioden</i>	6
2.2.2 <i>Prognos</i>	6
2.3 Utveckling inom personalområdet.....	6
2.3.1 <i>Personalvolym och lönekostnad</i>	6
2.3.2 <i>Övrig utveckling inom personalområdet</i>	6
2.4 Investeringar	7
2.5 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag	7
2.6 Nyckeltalsredovisning	7
2.7 Stadshus AB:s uppföljning av social hållbarhet	7
3 Uppföljning av intern kontrollplan.....	8

1 Sammanfattning

Underhåll och investeringar

Underhålls- och investeringsarbetet följer i stort sett den plan, som styrelsen antog i budget 2017.

Nya flytbryggor är installerade i Fiskebäck och Saltholmen Inre. Utredningar pågår gällande vågbrytaren i Hinsholmskilen, masthanteringen i Torslanda och Piren i Saltholmen. Muddring har genomförts i Hovås och skall kompletteras med muddring i Torslanda. Bryggor i Killingsholmen har stabiliserats och virke har bytts. I Hovås renoveras hyttlängan.

Asfaltering har genomförts både av Grefab och Parkeringsbolaget under året.

Nya vagnar har köpts in i syfte att öka säkerheten.

Båtplatser och efterfrågan

Bolaget förfogar över 7 101 platser. Av dessa platser är 94,8 % uthyrda (oktober). Under perioden juni - oktober har 235 uppsägningar av löpande avtal gjorts, jämfört med 250 uppsägningar motsvarande period 2016. Fördelning av platser till köande kunder börjar i november och pågår till april 2018. I dagsläget finns 721 lediga platser att fördela, 568 föregående år. Bolaget följer också hur båtarnas storlek ändras och bedömer kostnaden för och i vilken takt båtplatserna kan anpassas till dagens båtmått, och därmed bättre tillgodose efterfrågan.

Bolagsutredning

Bolagsutredningen som avslutades 2016 gav direktiv framåt gällande fortsatt organisation i vilken ägarkommunernas medlemmar säkras tillgång till båtplats vilket bidrar till ägarkommunernas attraktionskraft. Grefab har dessutom givit i uppdrag att utreda intresse för ökad drift i föreningsform.

Miljöåtgärder

Spolplattor och reningsanläggningar

Reningen är nu tillfredsställande i samtliga spolplattor.

Slamsugning och rengöring av brunnar görs inför upptagnings säsongen i syfte att samla in och destruera de miljörester som finns kvar i anläggningarna.

Provtagning av utgående vatten sker inför säsong med syfte att garantera effekten i anläggningarna.

Övriga miljöfrågor

För rengöring/sopning av uppställningsytor i syfte att minska spridningen av miljögifter är avtal upprättat med extern entreprenör, innefattande sopning och omhändertagande av avfall.

Samtliga dagvattenledningar har spolats ur under perioden.

Nya sandfång är installerade i dagvattenledningarna i Hinsholmskilen.

Ekonomi och personal

Periodens resultat uppgår till +5 221 tkr (+2 810 tkr 2016), vilket är 593 tkr bättre än budgeterat resultat. Prognos för helår är ett nollresultat.

Båtägarnas insatser uppgår per 31 oktober till 67,8 mkr (66,8 mkr 2016).

Investeringar har under perioden gjorts till ett belopp om 8,9 mkr.

Bolaget har inga lån hos koncernbanken eller andra kreditgivare.

Sjukfrånvaron uppgår till 6,4 % för perioden jämfört med 3,5 % för motsvarande period föregående år. En långtidssjukskrivning under perioden har ökat sjukfrånvaron.

2 Resultatredovisning och analys

2.1 Väsentliga händelser och verksamhetens utveckling

Underhåll och investeringar

Underhålls- och investeringsarbetet följer i stort sett den plan, som styrelsen antog i budget 2017.

Nya flytbryggor är installerade i Fiskebäck och Saltholmen Inre. Utredningar pågår gällande vågbrytaren i Hinsholmskilen, masthanteringen i Torslanda och Piren i Saltholmen.

Muddring har genomförts i Hovås och skall kompletteras med muddring i Torslanda. Bryggor i Killingsholmen har stabiliserats och virke har bytts. I Hovås renoveras hyttlängan.

Asfaltering har genomförts både av Grefab och Parkeringsbolaget under året.

Nya vagnar har köpts in i syfte att öka säkerheten.

Båtplatser och efterfrågan

Bolaget förfogar över 7 101 platser. Av dessa platser är 94,8 % uthyrda (oktober). Under perioden juni - oktober har 235 uppsägningar av löpande avtal gjorts, jämfört med 250 uppsägningar motsvarande period 2016. Fördelning av platser till köande kunder börjar i november och pågår till april 2018. I dagsläget finns 721 lediga platser att fördela, 568 föregående år. Bolaget följer också hur båtarnas storlek ändras och bedömer kostnaden för och i vilken takt båtplatserna kan anpassas till dagens båtmått, och därmed bättre tillgodose efterfrågan.

Bolagsutredning

Bolagsutredningen som avslutades 2016 gav direktiv framåt gällande fortsatt organisation i vilken ägarkommunernas medlemmar säkras tillgång till båtplats vilket bidrar till ägarkommunernas attraktionskraft. Grefab har dessutom givit i uppdrag att utreda intresse för ökad drift i föreningsform.

Miljöåtgärder

Spolplattor och reningsanläggningar

Reningen är nu tillfredsställande i samtliga spolplattor.

Slamsugning och rengöring av brunnar görs inför upptagnings säsongen i syfte att samla in och destruera de miljörester som finns kvar i anläggningarna.

Provtagning av utgående vatten sker inför säsong med syfte att garantera effekten i anläggningarna.

Övriga miljöfrågor

För rengöring/sopning av uppställningsytor i syfte att minska spridningen av miljögifter är avtal upprättat med extern entreprenör, innefattande sopning och omhändertagande av avfall.

Samtliga dagvattenledningar har spolats ur under perioden.

Nya sandfång är installerade i dagvattenledningarna i Hinsholmskilen.

Ekonomi och personal

Periodens resultat uppgår till +5 221 tkr (+2 810 tkr 2016), vilket är 593 tkr bättre än budgeterat resultat.

Båtägarnas insatser uppgår per 31 oktober till 67,8 mkr (66,8 mkr 2016).

Investeringar har under perioden gjorts till ett belopp om 8,9 mkr.

Bolaget har inga lån hos koncernbanken eller andra kreditgivare.

Sjukfrånvaron uppgår till 6,4 % för perioden jämfört med 3,5 % för motsvarande period föregående år. En långtidssjukskrivning under perioden har ökat sjukfrånvaron.

2.2 Utfall och prognos

Resultaträkning i sammandrag

Belopp tkr	Period				Helår			
	Utfall	Budget	Avvikelse	Utfall fg år	Prognos	Fg prognos	Budget	Bokslut fg år
Intäkter	53 441	52 840	601	50 966	57 855	57 855	57 855	56 471
Kostnader	-48 230	-48 212	-18	-48 165	-57 865	-57 870	-57 855	-56 767
Rörelseresultat	5 211	4 628	583	2 801	-10	-15	0	-296
Finansiella intäkter	11	21	-10	10	15	25	25	15
Finansiella kostnader	-1	-21	20	-1	-5	-10	-25	-41
Resultat efter fin.poster	5 221	4 628	593	2 810	0	0	0	-322

2.2.1 Utfall till och med perioden

Utfallet följer i stort sett budget

2.2.2 Prognos

Bolaget räknar med ett nollresultat. Under november och december månad minskar såväl kostnader som intäkter. Under dessa månader får bolaget främst intäkter för uthyrning av vinterplatser, på land eller inomhus i hall. Dessa intäkter beräknas till cirka 4,5 mkr. Något omfattande underhållsarbete är inte planerat att utföras under resten av året.

2.3 Utveckling inom personalområdet

2.3.1 Personalvolym och lönekostnad

Belopp i tkr	Utfall tom okt 2017	Utfall tom okt 2016	Prognos 2017	Bokslut 2016
Lönekostn. exkl arvoden	11 041	10 745	13 000	12 973
Arbetad tid (årsarbetare)	29	29	35	35
Lönekostnad per årsarbetare	381	371	371	371

2.3.2 Övrig utveckling inom personalområdet

Inget att rapportera till kommunfullmäktige.

2.4 Investeringar

Investeringar i materiella och immateriella anläggningstillgångar

Nettoutgifter i mkr	Utfall t o m okt	Prognos helår	Fg prognos helår	Budget helår
Nyinvesteringar				
Reinvesteringar	8,9	12	12	15
SUMMA INVESTERINGAR	8,9	12	12	15

Investeringar i finansiella anläggningstillgångar

Aktier och andelar, i mkr	Utfall perioden 2017
	0
Summa investeringar	0

2.5 Uppföljning av särskilda beslut och uppdrag

Inget uppdrag att rapportera till kommunfullmäktige.

2.6 Nyckeltalsredovisning

	Utfall perioden 2017	Budget/målvärde för perioden	Budget/målvärde för helår 2017	Utfall 2016	Utfall 2015	Utfall 2014
Rörelseresultat	5 211	4 628	0	-296	-2 855	4 019
Resultat efter fin poster	5 221	4 628	0	-322	-2 874	4 012
Kassalikviditet	63	*	65	60	78	78
Soliditet	19	*	16	16	17	18
Eget kapital	19 547	18 928	14 300	14 326	14 326	14 326

* Bolaget har inte budgeterat något nyckeltal eftersom verksamhetens intäkter är säsongbetonade.

2.7 Stadshus AB:s uppföljning av social hållbarhet

	Antal insatser/ej relevant för bolaget
Utbildning/skolresultat	
Antal aktiviteter/insatser som genomförts som bidrar till bättre skolresultat?	Ej relevant för bolaget
- antal individer som omfattats?	Ej relevant för bolaget
Arbete	
Antal aktiviteter/insatser som genomförts som bidrar till att fler personer kommer i arbete?	Inga särskilda projekt har genomförts.
- antal individer som omfattats	
Bostad	
Antal bostäder som färdigställda?	Ej relevant för bolaget
Antal bostäder som är påbörjade?	Ej relevant för bolaget
Antal aktiviteter/insatser som genomförts som bidrar till en hälsofrämjande närmiljö?	Ej relevant för bolaget

3 Uppföljning av intern kontrollplan

Styrelsen beslutade 2016-11-23 om intern kontrollplan för 2017. Ett antal områden och risker ska enligt denna plan följas upp. Resultatet av denna uppföljning ska rapporteras till styrelsen. I denna rapport ska resultat av uppföljning inom följande områden beskrivas.

- Oegentligheter
- Båtplatser/ beläggning

På såväl arbetsplatsträffar som i samverkans- och ledningsgrupp diskuteras vikten av att skapa och behålla förtroende för bolaget. Detta ökar och bibehåller medveten hos bolagets anställda om att följa de regler och riktlinjer, som gäller för bolaget. Tillgänglighet och spårbarhet av leverantörsfakturor också ökat, genom etablerande av ett nytt uppföljningsverktyg.

Bolaget räknar med i stort sett full beläggning på vinterplatser. Sommarplatserna hade en relativt hög beläggning, 94,8 % vid mätning i oktober. Samma period föregående år var beläggningen 94,0 %. I investeringsplanen har hänsyn tagits till behov av och möjlighet att ändra mått på tomma båtplatser för att tillgodose efterfrågan och öka beläggningen.

PM till styrelsen

Utfärdat 2017-11-23
Diarienummer **0075/17**
Repronummer **28/17**

Grefab

Anders Söderbeg
Telefon 031-3685803
E-post: anders.soderberg@grefab.se

Remissvar – Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

Förslag till beslut

Att styrelsen ställer sig bakom detta PM och skickar det som eget yttrande

Ärende

Grefab har givits möjlighet att svara på remiss gällande Stadens strategi för näringsliv 2018-2035.

Övergripande synpunkter

Grefab bedömer att programmets innehåll och struktur väl stöder syftet med programmet.

Utgångspunkter

Globala trender

Ett starkt näringsliv med framgångsrika företag är en förutsättning för både stadens och regionens utveckling. Göteborgsregionen har ett starkt, diversifierat näringsliv som agerar på en global marknad. Därmed påverkas både näringslivet, staden och hela Göteborgsregionen av ett antal globala megatrender, som det näringslivsstrategiska programmet förhåller sig till:

Näringslivet är en del av lösningen på samhällsutmaningarna Vi står inför omvälvande samhällsutmaningar som klimatförändringar, urbanisering och en åldrande befolkning. I näringslivet läggs stora resurser på utveckling av produkter och tjänster som bidrar till lösningar inom samtliga dessa utmaningar. Utvecklingen mot cirkulär ekonomi, delandekonomi och social ekonomi ger upphov till helt nya affärsmodeller och sätt att organisera välfärden, som i sin tur ger nya lösningar på samhällsutmaningarna.

Digitaliseringen medför ett paradigmskifte Samhällsutvecklingen drivs och formas till stor del av digitaliseringen och vi befinner oss i ett paradigmskifte som är lika omvälvande som övergången från jordbrukssamhället till industrisamhället. Digitaliseringen medför att vi kan göra helt nya saker och att saker vi tidigare gjort kan göras på helt nya sätt. Förändringen påverkar hela samhället i grunden och berör allt från hållbar lokal och regional utveckling, till hela länders och världsdelars konkurrenskraft.

Framtidens jobb är inte definierade än Digitaliseringen medför att gamla yrken försvinner och nya tillkommer i en allt snabbare takt. Mer än hälften av de jobb som kommer att finnas om 15-20 år är ännu inte definierade, vilket ställer höga krav på flexibilitet i både utbildningssystemet och hos arbetskraften. Framtidens arbetsmarknad skulle kunna präglas av ett större inslag av tidsbegränsade anställningar, egenanställningar och egenföretagande. Det skulle i så fall medföra att flexibilitet och entreprenöriell förmåga blir allt viktigare egenskaper hos morgondagens arbetskraft. Det skulle också medföra att det livslånga lärandet och kontinuerlig kompetensutveckling blir allt viktigare för attraktionskraften hos morgondagens arbetsgivare.

Tillväxten drivs av storstadsregioner Ekonomisk tillväxt drivs av storstadsregioner som konkurrerar om kompetens och kapital på en global marknad. Näringslivet känner inte av några kommungränser, utan har snarare regionen som plattform för att nå sina marknader runt om världen. Ju större region, desto större förmåga att generera tillväxt. Regionförstoring, med Göteborg som motor, ger därför förutsättningar för ökad sysselsättning och tillväxt i hela Västsverige.

Ovanstående skapar en inspirerande språngbräda där man kan konstatera att Göteborgsregionen är välbeställt med de förutsättningar som strategin kräver.

Strategin beskriver två bilder av Göteborgsregionen. Den första beskriver hur Göteborg står sig väl i internationella jämförelser. Den andra visar på hur staden är mindre bra för småföretagande och framför allt är Stadens egen verksamhet inte en bra samarbetspart för de mindre företagen. Valet att i strategin vara självkritisk skapar en otydlighet då det inte finns en tydlig riktad staden-strategi i syfte att stärka företagsklimatet.

Utbyggnaden av regionen som är beslutad och pågår kräver en stor inflyttning. Den inflyttning kan mycket väl redan pågå och de åtgärder som beskrivs kan mycket väl stödja utvecklingen. Det kan även vara så att regionen är tillräckligt attraktiv och processerna tillräckligt autonoma för att strategin i sin förlängning bara kräver en efterhands dokumentation och de delar som faller bort inte kräver något mer än ett konstaterande av faktum.

Utvalda strategier

Grefab bedömer att bolaget kan arbeta mer med 8 av strategierna. När det lämpar sig kan och bör stödjande aktiviteter prövas och prioriteras inom:

3. Utveckla möjligheten till fortbildning och kontinuerligt lärande på arbetsplatsen.
7. Aktivt marknadsföra staden genom att utveckla berättelsen om Göteborg och det utvecklingssprång vi befinner oss i.
- 12 Stödja omställningen till en smart stad genom att tillvarata digitaliseringens möjligheter.
- 16 Arbeta aktivt med attityder till och förståelse för företag och företagande hos politiker och tjänstemän.
- 17 Arbeta systematiskt med att förenkla stadens processer ur ett näringslivsperspektiv.
- 18 Tillse att stadens beslut i relevanta frågor innehåller en analys om hur det påverkar näringslivet.
19. Koordinera insatser från externa aktörer för att stödja små och medelstora företag.
20. Initiera, utveckla och samordna klusterinitiativ och strategiska samverkansprojekt där kompetenser korsbefruktas.

Synpunkter på genomförande och uppföljning

Grefab ser positivt på att det till varje strategi finns utpekade ansvariga organisationer. Låt fler än dessa redovisa framsteg inom strategin

Faktorer som medverkar till att programmet leder till handling.

En förankring och implementering som innehåller aktiviteter. Visa på lyckade exempel och prioritera framgång och stimulera kommunens arbete med att stötta de mindre företagen.

Detta har samverkats på BSG 15 november 2017.

Ann-Christine Alkner-Dahl
VD

Anders Söderberg
Vice VD

Bilaga: Remiss - Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

Göteborgs
Stad

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035

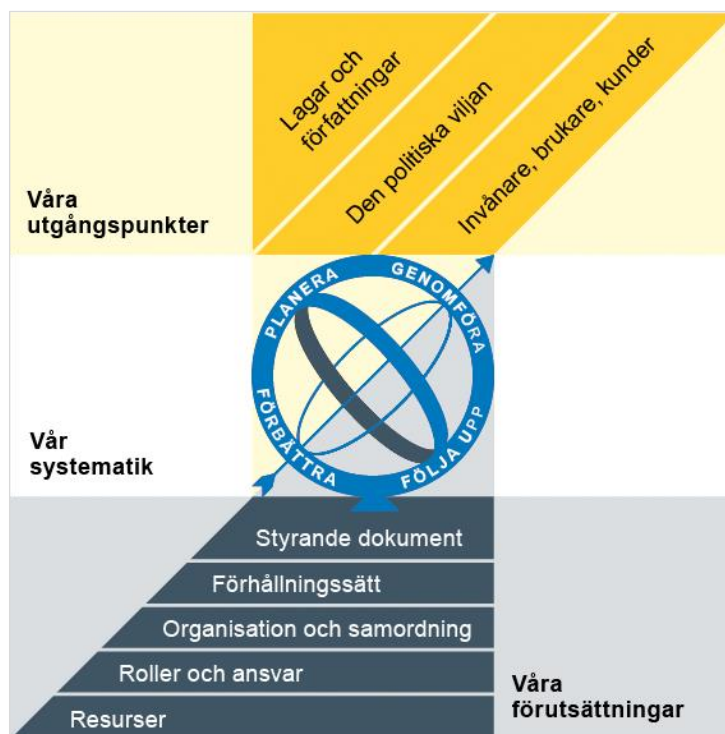

Planerande styrande dokument

Vision
► Program
Plan

Göteborgs Stads storsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

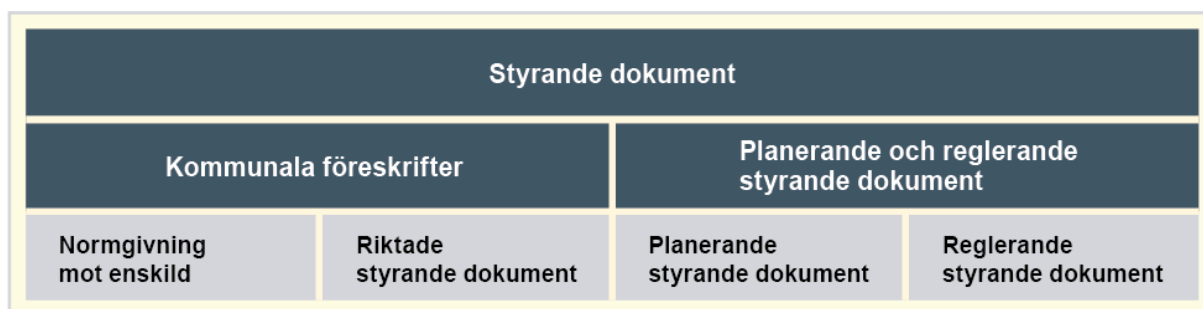

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Dokumentnamn: Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035			
Beslutad av: [Nämnd/styrelse/befattning]	Gäller för: [Text]	Diarienummer: [Nummer]	Datum och paragraf för beslutet: [Text]
Dokumentsort: Program	Giltighetstid: 2018-2035	Senast reviderad: [Datum]	Dokumentansvarig: [Funktion]
Bilagor: [Bilagor]			

Innehåll

Inledning	3
Syftet med detta program	3
Vem omfattas av programmet	3
Bakgrund	3
Koppling till andra styrande dokument	4
Stödjande dokument	4
Genomförande och uppföljning av programmet	5
Läsanvisning	5
Utgångspunkter	6
Globala trender	6
Regionalt perspektiv	7
Lokala förutsättningar	7
Göteborgs styrkor	7
Göteborgs utmaningar	10
Målbild och mål för stadens näringslivsutveckling	13
Målbild 2035	13
Mål och indikatorer	13
Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft	14
Mål 2: Samhällsplanering	14
Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft	15
Sex strategier för att stärka näringslivets förutsättningar	16
Strategi 1: Kompetensförsörjning	17
Strategi 2: Attraktionskraft	17
Strategi 3: Infrastruktur och tillgänglighet	17
Strategi 4: Markberedskap och fysisk planering	18
Strategi 5: Företagsklimat	18
Strategi 6: Innovationskraft	19
Bilagor	20

Inledning

Syftet med detta program

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program beskriver hur staden ska arbeta med strategiska näringslivsfrågor på ett konkret, långsiktigt och målinriktat sätt. Syftet med programmet är att tydliggöra och stärka Göteborgs Stads samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.

Programmet tar sin utgångspunkt i staden Göteborgs centrala roll i hela Göteborgsregionens utveckling och stadens betydelse för utvecklingen av Sverige som nation. Öppenhet för omvärlden och samarbete över gränser är grundläggande principer som omfattas både av Göteborgs Stad och av näringslivet. I programmets perspektiv ligger också ett ömsesidigt beroende och ett bra samarbetsklimat mellan alla kommuner i Göteborgsregionen.

Programmets målbild uttrycker stadens viljeinriktning för vad som ska uppnås genom det samlade arbetet med näringslivsutveckling till år 2035. Programmet innehåller konkreta mål och strategier för hur Göteborgs Stad ska arbeta för att uppnå målbilden.

Programmet är framtaget i nära dialog med näringsliv, akademi, andra regionala aktörer med kopplingar till näringslivet, samt stadens förvaltningar och bolag som har täta kontakter med näringslivet.¹

Vem omfattas av programmet

Det näringslivsstrategiska programmet är ett av stadens övergripande styrdokument och omfattar hela Göteborgs Stad. Programmet gäller från dess antagande och fem år framåt. Det revideras 2023 för att sedan löpa 2024-2035, med revision vart fjärde år.

Bakgrund

Ett starkt näringsliv med framgångsrika företag är en förutsättning för både stadens och regionens utveckling. Företagen skapar arbetstillfällen och tillväxt, staden skapar flera av de förutsättningar som näringslivet behöver för att utvecklas och växa. Göteborgs Stads arbete med näringslivsfrågor är därför av strategisk betydelse och inom staden finns många olika aktörer med ett konkret näringslivsuppdrag kopplat till det egna grunduppdraget.

Mot bakgrund av detta gav kommunfullmäktige 2016 Business Region Göteborg AB och kommunstyrelsen i uppdrag att, i samverkan med berörda aktörer i Göteborgs Stad och Göteborgsregionen, ta fram ett näringslivsstrategiskt program som tydliggör stadens samlade arbete gentemot näringslivet för att skapa goda förutsättningar för företagande.²

¹ En detaljerad beskrivning av arbetsprocessen finns i bilaga 1.

² Tjänsteutlåtande utfärdat 2016-05-20, diarienummer 0959/14.

Koppling till andra styrande dokument

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program tar sin utgångspunkt i stadens vision om Göteborg som en hållbar stad, öppen för världen. På en övergripande nivå relaterar programmet till Göteborgs Stads budget, som beslutas i kommunfullmäktige och är överordnad alla andra styrdokument. I budgeten finns mål bland annat för näringsliv och arbetsmarknad, som det näringslivsstrategiska programmet anknyter till.

Programmet utgår också från Business Region Göteborgs (BRG) strategiplan Hållbar tillväxt, där bolagets insatser för att utveckla näringslivet i Göteborgsregionen mot hållbar tillväxt beskrivs.

Inom de sex strategiska områden som det näringslivsstrategiska programmet omfattar, finns också kopplingar till en rad styrdokument, till exempel:

- Kompetensförsörjning
Göteborgs Stads kompetensförsörjningsplan
- Attraktionskraft
Stadens program för besöksnäringens utveckling till 2030
- Infrastruktur och tillgänglighet
Göteborgs Stads trafikstrategi, regional infrastrukturplan för Västra Götalandsregionen
- Markförsörjning och fysisk planering
Göteborgs Stads utbyggnadsplan, Göteborgs Stads grönplan
- Företagsklimat
Handlingsplanen för Förenkla Helt Enkelt
- Innovationskraft
Göteborgs Stads innovationsprogram

Stödande dokument

De delar av ett starkt företagsklimat som Göteborgs Stad kan påverka, omfattar mer än stadens planering inom de sex strategiska områden som programmet innehåller. Förutsättningarna för företagande är beroende av alla övriga delar av stadens verksamheter. Företag föredrar att verka i en stad som uppfattas som trygg och attraktiv, med väl fungerande infrastruktur, god tillgång till bostäder och ett utbildningssystem som håller hög kvalitet. Det ger goda förutsättningar för tillväxt.

Därför finns ytterligare dokument som stödjer det näringslivsstrategiska programmet inom de aspekter som är viktiga för näringslivet, men som inte omfattas i programmet:

- Trygg stad
Program för Göteborgs Stads trygghetsfrämjande och brottsförebyggande arbete
- Attraktiv stad
Kulturprogram för Göteborgs Stad, Miljöprogram för Göteborgs Stad, Klimatstrategiskt program för Göteborgs Stad
- Kvalitativ skola
Kommunen är ansvarig för utveckling av skolverksamheten så att den håller hög kvalitet. Det arbetet styrs till största delen av statliga regler och lagstiftning.

Utöver stödjande dokument inom Göteborgs Stad, är också Göteborgsregionens program ”Hållbar tillväxt” och Västra Götalandsregionens strategi för tillväxt och utveckling ”Västra Götaland 2020” att betrakta som stödjande dokument, då dessa dokument omfattar åtgärder som bidrar till att stärka näringslivets förutsättningar i regionen.

Genomförande och uppföljning av programmet

Business Region Göteborg AB har ett övergripande samordningsansvar för programmets genomförande, vilket innebär att BRG initierar arbetet att formulera handlingsplaner inom de sex strategiska utvecklingsområdena, samt i nära samverkan med berörda nämnder och styrelser fördelar och samordnar arbetet med programmets genomförande.

Följande nämnder och styrelser har delansvar inom respektive strategiskt område:

- **Kompetensförsörjning**
Business Region Göteborg AB, Nämnden för Arbetsmarknad och vuxenutbildning, Utbildningsnämnden, Grundskolenämnden, Social resursnämnd
- **Attraktionskraft**
Business Region Göteborg AB, Göteborg & Co AB, Higab AB, Kulturnämnden
- **Infrastruktur och tillgänglighet**
Business Region Göteborg AB, Trafiknämnden, Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Parkeringsbolaget AB, Göteborgs Hamn AB
- **Markberedskap och fysisk planering**
Business Region Göteborg AB, Byggnadsnämnden, Fastighetsnämnden, Älvstranden AB, Göteborgs Hamn AB
- **Företagsklimat**
Business Region Göteborg AB, Miljö- och klimatnämnden, Fastighetsnämnden, Nämnden för konsument- och medborgarservice, trafiknämnden, Inköps- och upphandlingsnämnden, Byggnadsnämnden, Stadsledningskontoret, Förbundsstyrelsen för Räddningstjänsten Storgöteborg
- **Innovationskraft**
Business Region Göteborg AB, Lindholmen Science Park AB, Sahlgrenska Science Park AB, Johanneberg Science Park AB, Inköps- och upphandlingsnämnden, Miljö- och klimatnämnden, Kulturnämnden

Business Region Göteborg AB redovisar programmets måluppfyllelse till kommunfullmäktige i samband med programmets revidering 2023 och därefter vart fjärde år. En årlig uppföljning av programmet redovisas i Business Region Göteborgs verksamhetsberättelse. Som grund för detta redovisar respektive nämnd/bolag som har delansvar årligen utfall av arbetet inom respektive strategiskt område till Business Region Göteborg, som koordinerar uppföljningen.

Läsanvisning

- Kapitel 2 Beskriver programmets utgångspunkter.
- Kapitel 3 Beskriver programmets målbild, mål och indikatorer.
- Kapitel 4 Beskriver strategier och åtgärder för att målbild och mål ska uppnås.

Utgångspunkter

Globala trender

Ett starkt näringsliv med framgångsrika företag är en förutsättning för både stadens och regionens utveckling. Göteborgsregionen har ett starkt, diversifierat näringsliv som agerar på en global marknad. Därmed påverkas både näringslivet, staden och hela Göteborgsregionen av ett antal globala megatrender, som det näringslivsstrategiska programmet förhåller sig till:

Näringslivet är en del av lösningen på samhällsutmaningarna

Vi står inför omvälvande samhällsutmaningar som klimatförändringar, urbanisering och en åldrande befolkning. I näringslivet läggs stora resurser på utveckling av produkter och tjänster som bidrar till lösningar inom samtliga dessa utmaningar. Utvecklingen mot cirkulär ekonomi, delandekonomi och social ekonomi ger upphov till helt nya affärsmodeller och sätt att organisera välfärden, som i sin tur ger nya lösningar på samhällsutmaningarna.

Digitaliseringen medför ett paradigmskifte

Samhällsutvecklingen drivs och formas till stor del av digitaliseringen och vi befinner oss i ett paradigmskifte som är lika omvälvande som övergången från jordbrukssamhället till industrisamhället. Digitaliseringen medför att vi kan göra helt nya saker och att saker vi tidigare gjort kan göras på helt nya sätt. Förändringen påverkar hela samhället i grunden och berör allt från hållbar lokal och regional utveckling, till hela länders och världsdelars konkurrenskraft.

Framtidens jobb är inte definierade än

Digitaliseringen medför att gamla yrken försvinner och nya tillkommer i en allt snabbare takt. Mer än hälften av de jobb som kommer att finnas om 15-20 år är ännu inte definierade, vilket ställer höga krav på flexibilitet i både utbildningssystemet och hos arbetskraften. Framtidens arbetsmarknad skulle kunna präglas av ett större inslag av tidsbegränsade anställningar, egenanställningar och egenföretagande. Det skulle i så fall medföra att flexibilitet och entreprenöriell förmåga blir allt viktigare egenskaper hos morgondagens arbetskraft. Det skulle också medföra att det livslånga lärandet och kontinuerlig kompetensutveckling blir allt viktigare för attraktionskraften hos morgondagens arbetsgivare.

Tillväxten drivs av storstadsregioner

Ekonomisk tillväxt drivs av storstadsregioner som konkurrerar om kompetens och kapital på en global marknad. Näringslivet känner inte av några kommungränser, utan har snarare regionen som plattform för att nå sina marknader runt om världen. Ju större region, desto större förmåga att generera tillväxt. Regionförstoring, med Göteborg som motor, ger därför förutsättningar för ökad sysselsättning och tillväxt i hela Västsverige.

Regionalt perspektiv

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har ett regionalt perspektiv där Göteborg är motor i Göteborgsregionens och hela Västsveriges utveckling. Det regionala perspektivet utgår från Göteborgsregionens strategi ”Hållbar tillväxt”.³

GRs tretton medlemskommuner verkar för att Göteborgsregionen ska vara en stark och tydlig tillväxtregion i Europa – en region som är attraktiv att leva och verka i samt besöka. En bärande del av denna utveckling, är att stärka regionens kärna Göteborg. Kärnans utveckling är av central betydelse för hela Göteborgsregionens utveckling. Det är en gemensam uppgift att verka för att skapa en attraktiv och lättillgänglig regional kärna, som utgörs av de centrala delarna av Göteborg. Här finns regionens bästa tillgänglighet till kommersiell service, kultur, nöjen och offentlighet, men också regionens största koncentration av arbetsplatser och en stor potential att skapa ett starkt nav för hela regionens och Västsveriges utveckling.

Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har fokus på det gemensamma ansvaret att utveckla Göteborgsregionen, då det omfattar strategiska åtgärder för att stärka Göteborgs attraktionskraft och tillgänglighet. Målen i det näringslivsstrategiska programmet är formulerade i samklang med GRs strategiska mål för 2030, som säger att:

- Göteborgs lokala arbetsmarknad ska år 2030 omfatta 1,75 miljoner invånare.
- Göteborgsregionens kärna ska stärkas med ytterligare 45 000 boende och 60 000 arbetsplatser till 2030.
- Utöver kärnan ska det sammanhängande stadsområdet, huvudstråken och kustzonens större tätorter till samma tidpunkt stärkas med 135 000 boende och 50 000 arbetsplatser.

Genom samstämmiga mål och strategier för ökad attraktionskraft och tillgänglighet för regionens kärna Göteborg, harmonierar det näringslivsstrategiska programmet för Göteborgs Stad med den av GR överenskomna stukturbilden och strategin för hållbar tillväxt i GR.

Lokala förutsättningar

Utöver de globala trender som påverkar näringslivet och staden, samt det regionala perspektivet, tar programmet också utgångspunkt i Göteborgs lokala förutsättningar – både dess styrkor och dess utmaningar.

Göteborgs styrkor

Göteborgsregionen är en av Europas mest snabbväxande storstadsregioner och befinner sig just nu mitt i ett utvecklingsprång, som drivs av stora investeringar i forskning och utveckling. I Göteborgsregionen finns planer på investeringar i infrastruktur och annat byggande för 1 000 miljarder kronor de kommande 20 åren.⁴

Flera internationella jämförelser placerar Göteborgsregionen högt när det gäller konkurrenskraft och framtidspotential, vilket illustreras av nedanstående punkter:

³ GR Hållbar tillväxt. Mål och strategier med fokus på regional struktur. Antagen av förbundsfullmäktige juni 2013.

⁴ Fakta och statistik om Göteborgsregionens näringsliv 2017. Business Region Göteborg, 2017.

- **Innovationer**
Regional Innovation Scoreboard 2016
Innovationsledare bland 214 regioner
Mäter innovationsförmågan i europeiska regioner. Västsverige framstår i rapporten som en innovationsledare inom Europa. Bland annat får regionen högt betyg för:
 - Välutbildad befolkning
 - Export av högteknologiska varor
 - Process- och produktinnovationer inom SME
 - Ökande sysselsättning inom kunskapsbaserade yrkenKälla: EU-kommissionen
- **Konnektivitet**
European Cities and Regions of the Future 2016/2017
9 av 468 städer/regioner
Rankar städer och regioner i Europa med bäst IT- och logistikinfrastruktur. Bland europeiska storstäder hamnar Göteborg på nionde plats när det gäller bäst IT- och logistikinfrastruktur.
Källa: fDi
- **Tillväxtpotential**
Performance Index 2014
10 av 117 regioner
Mäter europeiska storstadsregioner som har bäst framtida tillväxtpotential. Göteborgsregionen utmärker sig i:
 - Ekonomisk tillväxt
 - SysselsättningKälla: BAK Basel
- **Konkurrenskraft**
Europe 2020 Regional Index
5 av 268 regioner
Mäter hur nära EU:s regioner är sina målstrategier för att uppnå förbättrad konkurrenskraft. Göteborgsregionen möter alla sina uppsatta EU-mål och får bland annat positivt omdöme för:
 - Sysselsättning
 - Högre utbildning
 - FoUKälla: EU-kommissionen
- **Kompetens**
Global Cities Talent Competitiveness Index 2017
5 av 46 städer
Indexet rankar städer utifrån deras förmåga att attrahera, utveckla och behålla kompetens. Göteborgs höga placering drivs av:
 - Hög livskvalitet
 - Välutbildad befolkningKälla: INSEAD och Adecco

Göteborgsregionens höga placering på internationella rankinglistor bygger på en rad styrkor ur ett näringslivsperspektiv, som också framkommit i dialogen med näringsliv och akademi i samband med programmets framtagande. Följande styrkor betonades särskilt i dialogen:⁵

Det geografiska läget

Göteborgsregionens strategiska läge i Skandinavien, en internationell flygplats och Skandinaviens största hamn gör regionen tillgänglig för internationell arbetskraft, investerare och affärspartners. Inom en radie av 50 mil finns 70 procent av Nordens samlade industri.

Här finns Göteborgs Hamn, en viktig länk mellan Atlanten och Östersjöområdet, vars huvudsakliga upptagningsområde omfattar tio nordiska och baltiska länder. Korta avstånd mellan hamn och lager ger låga logistikkostnader och ett 25-tal direktlinjer för godståg mellan Göteborgs Hamn och olika inlandsterminaler i Sverige och Norge sparar på miljön.

I Göteborgsregionen finns även tillgång till internationell flygfrakt. På Göteborg Landvetter Airport finns godsterminaler och lager i nära anslutning till flygplatsen vilket ger den snabbaste omlastningen av gods i hela Europa. Sammantaget gör detta Göteborgsregionen till Sveriges främsta logistiknav.

Ett diversifierat näringsliv

Göteborgsregionen har varit Skandinaviens nav för global handel sedan 1700-talet. Inom Göteborgsregionen finns idag allt från multinationella företag till småföretagare och kluster med kompetens som efterfrågas på globala marknader.

I dag finns mer än 750 olika branscher i Göteborgsregionen. Det motsvarar hela 93 procent av rikets alla branscher, vilket illustrerar mångfalden i regionens näringsliv. Fordonsindustri och logistik, informations- och kommunikationsteknik och läkemedelsindustri är dominerande. Andra stora områden är maritima näringar, besöksnäring och handel. Små och stora företag samverkar på ett fruktbart sätt i att utveckla, producera och marknadsföra nya tjänster och produkter.

Göteborgsregionens diversifierade näringsliv är också i allra högsta grad globalt. Sedan 1990 har antalet utlandsägda företag i Göteborgsregionen nästan fyrdubblats och nu finns det cirka 3 000 utlandsägda arbetsställen som sysselsätter drygt 84 000 personer.

Motorn i Sveriges industri

Göteborgsregionens näringsliv kännetecknas av globala och kunskapsintensiva tillverkningsföretag. Tillverkningsindustrin står för nästan en fjärdedel av den totala omsättningen i Göteborgsregionens näringsliv och merparten av regionens största företag återfinns inom den högteknologiska industrin.

Den starka tillverkningsindustrin och den industrinära tjänstesektorn gör Göteborgsregionen till en forskningsintensiv region. Detta är särskilt framträdande inom tre områden; fordon, läkemedel/kemi och företagstjänster. Regionens fordonsindustri står för mer än 60 procent av landets privata investeringar i forskning och utveckling. Inom

⁵ Fakta och statistik som beskriver respektive styrka kommer från Näringsliv och Tillväxt 2016, samt Fakta och statistik om Göteborgsregionens näringsliv 2017, Business Region Göteborg.

läkemedel/kemi är motsvarande andel 42 procent. Inom företagstjänster är andelen 27 procent, till stor del beroende på våra stora teknikintensiva konsultföretag.

Göteborgsregionens starka industri gör också regionen till Sveriges ledande exportregion. Under 2016 exporterade regionens företag för cirka 400 000 kronor per sysselsatt. Exportvärdet per sysselsatt är därmed klart högre än i de övriga två storstadsregionerna och Sverige. Varuexporten uppvisar dessutom en positiv trend och ökade under 2016 med hela 6 procent i Göteborgsregionen, medan Sveriges varuexport endast ökade marginellt.

En hög kompetensnivå

Med två universitet och hundratals yrkesutbildningar finns välutbildad arbetskraft i Göteborgsregionen. Regionen har en större andel högutbildade än övriga Sverige och nästan hälften av alla i åldrarna 25 till 64 år i regionen har en eftergymnasial utbildning.

Inom Göteborgsregionen finns ett 140-tal yrkesutbildningar, utformade i samarbete med arbetsgivare för att matcha arbetsmarknadens kompetensbehov. Chalmers tekniska högskola och Göteborgs universitet samlar runt 50 000 studenter, många med internationell bakgrund. Vid de två lärosätena bedrivs spetsutbildningar samt tvärvetenskaplig forskning i samarbete med företag och myndigheter inom en rad olika områden.

Regionens näringsliv bidrar också i allra högsta grad till den höga kompetensnivån genom kontinuerlig kompetensutveckling av sin personal. Dessutom investerar företag i Göteborgsregionen varje år runt 20 miljarder kronor i forskning och utveckling, vilket motsvarar nästan en fjärdedel av Sveriges samlade privata investeringar i forskning och utveckling. Det gör regionen till en av de mest forskningsintensiva i Europa.

En miljonregion med unik samarbetsförmåga

Göteborgsregionen präglas av ett unikt samarbete mellan näringsliv, akademi, politik och offentlig sektor. Nätverk, kluster och tre science parks skapar förutsättningar för innovation och spetskompetens. Inom flera områden finns världsledande forskning och produktutveckling. En stark tradition av samarbete mellan olika aktörer bidrar till framgångarna.

Göteborg är en växande storstadsregion som våren 2017 har drygt en miljon invånare. Det skapar fördelar bland annat i form av ökad tillgång till kompetens, kapital och idéer. Samtidigt är närheten mellan beslutsfattare och en väl utvecklad förmåga att samarbeta fördelar i konkurrensen med andra storstadsregioner. Tillväxten, investeringsmöjligheterna och koncentrationen av kompetens inom vissa områden väcker ett ökat nationellt och internationellt intresse. Framgångsrika samarbeten mellan näringslivet, akademien och samhällets andra aktörer ger också stor uppmärksamhet.

Göteborgs utmaningar

Trots Göteborgs många styrkor ur ett näringslivsperspektiv, står vi inför ett antal utmaningar de kommande åren. Business Region Göteborg har i rapporten "Näringsliv och Tillväxt 2016" identifierat tio utmaningar som behöver mötas för att Göteborg och Göteborgsregionen ska vara en konkurrenskraftig region även i framtiden.⁶ Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program utgår från dessa utmaningar.

⁶ Näringsliv och Tillväxt 2016. Business Region Göteborg, 2016.

Säkra kompetensförsörjningen

Framtidens kompetensförsörjning är den utmaning som näringslivet framhåller som den största utmaningen. Kampen om kompetens hårdnar och Göteborg behöver både tillvarata och attrahera kompetens, såväl nationellt som globalt. Ökad tillgång till bostäder och en tydligare bild av Göteborgs attraktivitet är två av de frågor som näringslivet framhåller som viktigast. Dit hör också utbildning och fortbildning som motsvarar näringslivets kompetensbehov nu och i överskådlig framtid.

Öka delaktigheten på arbetsmarknaden

Nära kopplad till behovet av att säkra kompetensförsörjningen, är utmaningen att öka delaktigheten på arbetsmarknaden. Samtidigt som kompetensbehovet är stort, står många utanför arbetsmarknaden och över hälften av dem är utrikes födda. I ett läge där arbetslösheten i Göteborgsregionen successivt har minskat och nu är lägst bland Sveriges storstadsregioner, är det av största vikt att förbättra matchningen och aktivt jobba för att öka delaktigheten på arbetsmarknaden.

Planera för tillväxt

De kommande tjugo åren planeras investeringar på 1000 miljarder kronor i Göteborgsregionen. Regionen står därmed för en stor del av hela Sveriges tillväxt och trenden är tydlig att allt mer kompetens och tillväxt samlas i storstadsregioner. Det innebär att Göteborgsregionens kommuner har ett särskilt nationellt ansvar att planera för tillväxt. Utan nya bostäder, nya arbetsplatser och mark för näringslivet kommer regionen att tappa konkurrenskraft. Det råder idag brist på kontor i de mest attraktiva lägena och även en brist på bostäder i hela Göteborgsregionen. Därför behöver Göteborgsregionen ha en samordnad planering som skapar attraktivitet i nya lägen.

Möta klimatutmaningen

Samtidigt som Göteborgsregionen befinner sig i en tillväxtfas med planerade investeringar i mångmiljardklassen, är det avgörande att tillväxten är långsiktigt hållbar och att regionen möter klimatutmaningen. I Göteborgsregionen har nivån på koldioxidutsläppen varit konstant under hela 2000-talet, för att sedan falla markant från 2011 och framåt. Samtidigt har den ekonomiska tillväxten i vår region ökat med mer än 50 procent. Denna så kallade ”decoupling-effekt” visar att regionen gradvis har förbättrat insatserna för att uppnå en hållbar ekonomisk tillväxt.

Stärka både arbetsmarknadsregionen och kärnan

Det finns starka samband mellan folkmängden i en region och dess förmåga att generera tillväxt. Ju större region, desto större utbud av arbetstillfällen, branscher, kompetenser, upplevelser, kultur, varor och tjänster – och desto större förutsättningar för tillväxt. För att Göteborgsregionen ska fortsätta att vara en av Sveriges ledande tillväxtregioner, måste både arbetsmarknadsregionen utvidgas och kärnan stärkas. Bättre pendlingsmöjligheter till Uddevalla, Trollhättan, Borås, Varberg och Falkenberg bidrar till en större och mer diversifierad hemmamarknad. Samtidigt behöver staden förtätas med fokus på att vara attraktiv och” fortsätta vara den drivande kraften i regionförstoringen.

Stärka regionens internationella position och tillgänglighet

Lika viktigt som att stärka tillgängligheten inom Göteborgsregionen, är det att stärka den till och från regionen. Tillgängligheten till omvärlden är god jämfört med liknande regioner. Samtidigt är förbättrad tillgänglighet via tåg, väg och flyg avgörande för vår framtida konkurrenskraft – inte minst med tanke på regionens exportinriktade näringsliv.

Ytterligare en avgörande faktor är att ha en väl fungerande hamn som kan drivas med full kapacitet, eftersom den har stor betydelse för Sveriges utrikeshandel. Göteborg behöver också bindas ihop ännu starkare med Oslo och Köpenhamn. I takt med ökad regional konkurrens blir det också allt viktigare att Göteborg syns och hörs internationellt för att attrahera kompetens, kapital och etableringar.

Skapa grogrund för fler växande små och medelstora företag

Stora och små företag lever i symbios och den ekonomiska hållbarheten i Göteborg och regionen skulle stärkas av att fler små och medelstora företag startas och utvecklas. Idag är de mindre företagen underrepresenterade och entreprenörskapet lägre i Göteborgsregionen än i de båda andra storstadsregionerna i Sverige. Med tanke på att de mindre företagen, och framför allt de mindre tjänsteföretagen, växer allt snabbare och står för en högre andel av jobbtillväxten, behöver Göteborg skapa en bättre grogrund för dessa växande små och medelstora företag.

Förbättra företagsklimatet

Företagsklimatet utgör en huvudkomponent i att skapa en bra grogrund för såväl små och medelstora företag, som för stora företag. Företagens upplevelse av det allmänna företagsklimatet i Göteborg måste bli mer positiv. En del av detta arbete är att förbättra stadens service till företagen. En lika viktig del är att aktivt arbeta med attityderna till företag och företagare bland både politiker och tjänstemän i Göteborg såväl som i regionens kommuner.

Stärka FoU-resurserna

Göteborgsregionen har genom flera stora företag en unik koncentration av FoU inom främst teknik och Life Science. FoU-verksamheter är strategiskt viktiga och ger stora spridningseffekter till den övriga ekonomin. Därför är det avgörande att ytterligare stärka FoU-resurserna inom regionen, genom att stärka samverkan mellan företag, kommun och akademi för att bland annat skapa världsledande demonstrationsmiljöer för regionens innovativa företag.

Öka regionens produktivitet

Denna sista utmaning hänger ihop med samtliga övriga. Med fler företag med höga och växande förädlingsvärden, satsningar på utbildning och infrastruktur, samt ökade FoU-resurser, ökar produktiviteten i regionen. Fler kommer i arbete, högre värden skapas med samma insats och nya processer utvecklas och genererar högre värden. Detta är avgörande, eftersom Göteborgsregionens ekonomiska attraktivitet och konkurrenskraft ständigt behöver stärkas i förhållande till omvärlden.

Målbild och mål för stadens näringslivsutveckling

Målbild 2035

Utifrån de nyckelord för Göteborgs näringsliv 2035 som formulerades i dialogen med näringsliv och akademi, samt efter ett nära arbete med berörda förvaltningar och bolag inom staden, har följande målbild för 2035 formulerats:

Göteborg är en internationell förebild för förmågan att samarbeta – i en miljö där människor utvecklas och trivs. Näringslivet har fullt stöd från staden och kan känna stolthet över att verka i en av världens mest nytänkande storstadsregioner.

Målbilden uttrycker stadens viljeinriktning för vad som ska uppnås genom det samlade arbetet med näringslivsutveckling till år 2035. Måläret är satt i samklang med andra beslutade styrdokument, som stadens trafikstrategi, utbyggnadsplan och grönplan, vilka samtliga tar sikte på år 2035.

Mål och indikatorer

Det övergripande målet för Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program är att skapa förutsättningar för:

Minst 120 000 nya jobb till 2035

Med nya jobb avses minst 120 000 fler sysselsatta från 2016 till 2035 inom hela Göteborgsregionen. Det innebär en ambitionshöjning jämfört med den bedömda ökningen, 100 000 nya jobb, som förväntas med nuvarande befolkningsutveckling och sysselsättningsgrad.

För att uppnå den långsiktiga målbilden och det övergripande målet, har tre underliggande mål formulerats. Målen tar fasta på de strategiska områden som det näringslivsstrategiska programmet omfattar. De tre underliggande målen är:

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation.

Till varje mål kopplas prioriterade indikatorer och önskvärt läge för dessa, för att kunna följa målens utveckling vid uppföljning. De prioriterade indikatorerna kommer kontinuerligt att ses över för att säkerställa att de mäter vad som avses, samt kompletteras om nya indikatorer uppkommer som är bättre lämpade till att mäta måluppfyllelse.

I följande stycken beskrivs vart och ett av målen, de prioriterade indikatorer som används för att följa målens utveckling, samt önskat läge för dessa indikatorer.⁷

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Det första målet har fokus på människan och att tillvarata varje människas inneboende drivkraft och talang. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom kompetensförsörjning och attraktionskraft.

Prioriterade indikatorer:

- Arbetslöshet
- Flyttnetto högutbildade
- EU 2020 Regional Index

Önskat läge:

- Arbetslösheten i Göteborg och Göteborgsregionen ska vara lägst bland svenska storstäder/storstadsregioner.
- Flyttnettot till Göteborgsregionen för högutbildade ska vara positivt för samtliga åldersspann.
- Göteborgsregionen⁸ ska ligga bland de tio bästa regionerna i EU enligt EU 2020 Regional Index.

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Det andra målet har fokus att skapa en hållbar tillväxt ur samtliga dimensioner – den ekonomiska, den ekologiska och den sociala. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom hela det regionala samhällsplaneringsområdet, inklusive infrastruktur, tillgänglighet, markberedskap och fysiskt planering.

Prioriterade indikatorer:

- Produktivitet (BRP/capita och förädlingsvärde/sysselsatt)
- Decouplingeffekt (gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp)

⁷ En djupare analys av de prioriterade indikatorerna, nuläge och utveckling över tid finns i bilaga 2.

⁸ Göteborgsregionen definieras här som NUTS 2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Halland.

- Antal invånare och sysselsatta i Göteborgs kärna respektive arbetsmarknadsregion

Önskat läge:

- Göteborgsregionens produktivitet ska öka i samma takt som eller snabbare än liknande storstadsregioner⁹ i Europa.
- Gapet mellan BRP-tillväxt och CO2-utsläpp ska fortsätta öka över tid i Göteborgsregionen.
- Göteborgs kärna ska förtätas och Göteborgs arbetsmarknadsregion ska utvidgas enligt målen i GRs regionala utvecklingsplan ”Hållbar tillväxt”.

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation.

Det tredje målet har fokus på näringslivsklimatet och att skapa gynnsamma förutsättningar för nya företag att etableras, befintliga företag att växa och innovationer att utvecklas. För att Göteborgs Stad ska lyckas nå målet, krävs ett strategiskt arbete inom företagsklimat och innovationskraft.

Prioriterade indikatorer:

- Företagsklimat
- FoU-investeringar
- Regional Innovation Scoreboard

Önskat läge:

- Göteborgs Stad och Göteborgsregionen ska ha bäst företagsklimat bland de svenska storstäderna respektive storstadsregionerna enligt både Sveriges Kommuner och Landstings Insiktsmätning och andra mätningar, så som Svenskt Näringslivs sammanfattande omdöme.
- Göteborgsregionen¹⁰ ska ha högre resultat vad gäller privata investeringar inom FoU i relation till liknande storstadsregioner i Europa. Göteborgsregionen ska ha högst FoU-investeringar/sysselsatt och högst varuexportvärde/sysselsatt bland svenska storstadsregioner.
- Göteborgsregionen¹⁰ ska rankas som ”innovationsledare” enligt Regional Innovation Scoreboard.

⁹ Liknande storstadsregioner avser här t ex Stuttgart, München, Lille, Helsingfors, Wien, Lyon, Oslo, Stockholm, Öresundsregionen, Hamburg och Milano.

¹⁰ Göteborgsregionen definieras här som NUTS 2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Halland.

Sex strategier för att stärka näringslivets förutsättningar

Utifrån de utmaningar som Göteborg och regionen står inför, samt de prioriteringar som framkommit i dialogen med näringsliv och akademi, har sex strategiska områden identifierats. För att Göteborgs Stad ska lyckas uppnå målbild och mål, måste ett strategiskt arbete drivas inom samtliga dessa områden:

- Kompetensförsörjning
- Attraktionskraft
- Infrastruktur och tillgänglighet
- Markberedskap och fysisk planering
- Företagsklimat
- Innovationskraft

Inom varje strategiskt område anges en huvudstrategi och ett antal åtgärder för att genomföra huvudstrategin. Dessa åtgärder är *specifika* för det näringslivsstrategiska programmet och finns inte lika tydligt uttryckta i något annat av Göteborgs Stads styrande dokument och program.

På motsvarande sätt innehåller Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program inte sådana åtgärder som redan omfattas av befintliga styrande dokument och program. Åtgärder för att skapa en trygg stad samt bygga fler bostäder hör till denna kategori och finns därför inte med bland åtgärderna i det näringslivsstrategiska programmet, även om det är av största vikt för näringslivet att dessa åtgärder genomförs.

Särskilt betydelsefullt är också att det finns ett väl fungerande utbildningssystem av hög kvalitet, där en attraktiv internationell skola har stor betydelse för näringslivets möjligheter att rekrytera internationell kompetens. Även denna typ av åtgärder inryms i andra styrdokument och är därför inte inkluderade i det näringslivsstrategiska programmet.

Åtgärderna i programmet är vidare av *strategisk* snarare än operativ karaktär. Det operativa genomförandet av programmet kommer att beskrivas i separata handlingsplaner då programmet är beslutat, där berörda nämnder och styrelser inom ramen för sina uppdrag tar fram dessa. Utifrån dialogen med näringsliv och akademi, är det avgörande att det operativa genomförandet präglas av mod, nytänkande, handlingskraft och samverkan. Dessa fyra aspekter bör genomsyra arbetet inom samtliga strategiska områden.

I följande stycken beskrivs vart och ett av de strategiska områdena, dess huvudstrategier samt åtgärderna de omfattar.

Strategi 1: Kompetensförsörjning

Göteborg tillvaratar och attraherar kompetens.

Tillgång till arbetskraft med relevant kompetens är en av de viktigaste förutsättningarna för att näringslivet i Göteborg ska vara konkurrenskraftigt och fortsätta utvecklas. För att säkra morgondagens kompetensförsörjning ska Göteborgs Stad arbeta aktivt med att identifiera och tillvarata den kompetens som redan finns här, samt attrahera kompetens nationellt och globalt.

Åtgärder:

- Utveckla skola-näringslivssamverkan och låta entreprenörskap löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet.
- Utveckla relevanta utbildningar som arbetslivet efterfrågar på alla nivåer.
- Utveckla möjligheten till fortbildning och kontinuerligt lärande på arbetsplatsen.
- Verka för bättre matchning och snabbare validering av kompetenser tillsammans med näringslivet för ökad delaktighet på arbetsmarknaden.
- Satsa aktivt på att tillvarata och attrahera internationell kompetens och stödja initiativ som stärker den internationella gemenskapen (international community) i staden.

Strategi 2: Attraktionskraft

Göteborg är en attraktiv plats att verka och bo i, samt besöka.

Tillväxten har en regional logik och det är regioner snarare än kommuner som konkurrerar om kompetens och kapital. Som navet i Göteborgsregionen är därför Göteborgs attraktionskraft avgörande. Göteborg ska vara en plats som är attraktiv att verka och bo i, samt besöka. För att vara det behöver Göteborgs Stad både leverera en god samhällsservice och förmedla berättelsen om Göteborg som attraktiv plats.

Åtgärder:

- Utarbeta en välutvecklad process för att attrahera investeringar och stödja företagsetableringar.
- Aktivt marknadsföra staden genom att utveckla berättelsen om Göteborg och det utvecklingssprång vi befinner oss i.
- Skapa tillåtande miljöer som främjar entreprenörskap och där gräsrotsinitiativ får möjlighet att utvecklas.

Strategi 3: Infrastruktur och tillgänglighet

Göteborg har en fungerande infrastruktur och god tillgänglighet.

Med sitt geografiska läge mitt emellan Oslo och Köpenhamn, samt med hamnen som porten mot världen, har Göteborg en stark position som internationell logistiknod. För att stärka positionen ytterligare, ska Göteborgs Stad fortsätta utveckla en fungerande

infrastruktur med god tillgänglighet för både människor och gods – såväl inom staden och regionen, som till och från regionen.

Åtgärder:

- Fortsätta utveckla Göteborg som Skandinaviens logistiknav, med Göteborgs Hamn och Landvetter Flygplats som centrala hubbar.
- Verka för snabba, hållbara resor med alla trafikslag inom både stad och arbetsmarknadsregion.
- Tillvarata Göteborgs unika kompetens inom hållbara transportsystem och mobilitetslösningar och låta det präglade stadens omvandling.
- Stödja omställningen till en smart stad genom att tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Strategi 4: Markberedskap och fysisk planering

Göteborg erbjuder bra lokaler och verksamhetsmark i rätt lägen

Göteborg befinner sig i ett utvecklingssprång där mångmiljardbelopp kommer att investeras de närmaste tjugo åren. För att underlätta näringslivets etablering och expansion, behöver Göteborgs Stad, tillsammans med Göteborgsregionen, planera för tillväxt, genom att skapa förutsättningar för fastighetsmarknadens aktörer att kunna utveckla lokaler för näringslivets behov, samt att i stadens planering erbjuda verksamhetsmark i lägen som stärker utvecklingen av en hållbar region.

Åtgärder:

- Bedriva en markförsörjning med insikt om näringslivets etablerings- och expansionsbehov.
- Stärka och utveckla strategiska lägen för näringslivets behov av tillväxt.
- Utarbeta ändamålsenliga detaljplaner som fungerar för ett föränderligt näringsliv, möjliggör snabbare etableringar och skapar förutsättningar för att arbeta nytänkande med stadens rum.

Strategi 5: Företagsklimat

I Göteborg är det enkelt att driva företag.

Ett positivt företagsklimat är en förutsättning för att näringslivet ska fortsätta välja Göteborg som bas för etablering och expansion. I Göteborg ska det vara enkelt att driva företag, det är ledstjärnan för alla våra kontakter med företagen. Varje möte ska präglas av ett positivt bemötande, vi ska alltid ha kunden i fokus och vi ska ha god kunskap om stadens erbjudande till företagen.

Åtgärder:

- Arbeta aktivt med attityder till och förståelse för företag och företagande hos politiker och tjänstemän.

- Arbeta systematiskt med att förenkla stadens processer ur ett näringslivsperspektiv.
- Tillse att stadens beslut i relevanta frågor innehåller en analys om hur det påverkar näringslivet.
- Koordinera insatser från externa aktörer för att stödja små och medelstora företag.

Strategi 6: Innovationskraft

Göteborg stärker näringslivets förutsättningar för innovation.

Göteborg är navet i Sveriges viktigaste industriregion och basen för flera globala kunskapsintensiva tillverkningsföretag. Det skapar unika förutsättningar för staden att vara testarena för utveckling av ny teknik som kan lösa framtidens samhällsutmaningar. Göteborgs Stad ska stödja denna utveckling genom att stärka näringslivets förutsättningar för innovation och inom staden vara öppen för innovationer i sina verksamheter.

Åtgärder:

- Initiera, utveckla och samordna klusterinitiativ och strategiska samverkansprojekt där kompetenser korsbefruktas.
- Positionera staden som internationellt ledande test- och demomiljö för hållbara lösningar på samhällsutmaningar.
- Stärka Göteborgs position som den innovativa motorn i svensk industri.
- Satsa aktivt på kreativa näringar som katalysator för innovation.

Bilaga 1. Arbetsprocess

Dialogmöten med externa aktörer

Under framtagandet av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program har projektgruppen haft separata dialogmöten med nedanstående organisationer, i syfte att lyssna in vad dessa organisationer önskar att staden utvecklar för att skapa bättre förutsättningar för företagande. Dessa dialogmöten genomfördes under februari-mars 2017. Samtliga organisationer som deltog i dialogmötena erbjöds därefter i juni att i en enkät ge sina synpunkter på programmets målbild, mål, strategier och åtgärder.

Företag, näringslivsorganisationer och fackförbund

AB Volvo
Angered Företagarförening
Avenyföreningen
Cevt AB
Fastighetsägarna
Företagarföreningen Göteborg
Företagarna
Gbg & Co:s näringslivsgrupp
Getinge AB
G-Lab21
Gårda Företagarförening
Högsbo-Sisjön Företagarförening
Innerstaden Göteborg AB
Lindex AB
Livsanda Care AB
LO (inkl Handelsanställdas Förbund, IF Metall, Kommunalarbetareförbundet, Transportarbetareförbundet)
Majorna Älvsborg Företagarförening
Norra Älvstranden Företagarförening
Nyföretagarorganisationerna i entreprenörskvarteret Yesbox (Almi Företagspartner, Brewhouse, Connect Väst, Coompanion, Drivhuset, Framtidens företag, Framtidsfrön, Göteborgs Uppfinnareförening, Nyföretagarcentrum, One Stop Future Shop, Skatteverket, Ung Företagsamhet, Venture Cup, Winnet Västra Götaland)
SKF Sverige AB
Småföretagarnas Riksförbund
Startup Grind
Stena AB
Svenskt Näringsliv (inkl Almega, Plåt och Ventföretagen, Svensk Handel, Teknikföretagen, Transportföretagen, Visita)
Sveriges Byggindustrier
The Techno Creatives
Torslanda Företagarförening
Unionen
Vinnigroup AB

Västsvenska Handelskammaren
Wallenstam AB

Akademi och Science Parks

Chalmers tekniska högskola
Göteborgs universitet
Johanneberg Science Park
Lindholmen Science Park
Sahlgrenska Science Park

Workshops och möten med aktörer inom Göteborgs Stad

Utifrån de inspel som framkom i dialogmötena, tog en referensgrupp vid med representanter för 15 förvaltningar och bolag som har omfattande näringslivskontakter:

Angereds stadsdelsförvaltning
Fastighetskontoret
Förvaltningen för inköp och upphandling
Förvaltningen för konsument och medborgarservice
Gbg & Co
Göteborgs Hamn
HIGAB
Lundby stadsdelsförvaltning
Miljöförvaltningen
Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning
Social resursförvaltning
Stadsbyggnadskontoret
Trafikkontoret
Utbildningsförvaltningen
Älvstranden Utveckling AB

Under april-maj 2017 hölls fyra workshops med referensgruppen, där målbild, mål och strategiska områden med åtgärder definierades. Dessa förslag diskuterades därefter på djupet i separata möten med samtliga förvaltnings- och bolagsledningarna som varit representerade i referensgruppen.

De förslag som arbetats fram utifrån ovanstående dialogmöten och workshops med referensgruppen diskuterades sedan i maj ur ett regionalt perspektiv med följande aktörer:

Regionala aktörer

Göteborgsregionens Kommunalförbund (GRs presidium samt kommunchefer och näringslivschefer i GR)
Länsstyrelsen i Västra Götaland
Västra Götalandsregionen (Regionutvecklingsnämndens presidium och Koncernstab
Regional utveckling)

Ett tiotal informationsmöten med politiken har även genomförts under våren 2017.

Under hela processen har månatliga avstämningar gjorts med ledningsgruppen för Business Region Göteborg samt med projektets styrgrupp. Projektgruppen har löpande sammanvägt de inspel som inkommit och på detta sätt tagit fram det förslag som ligger.

Bilaga 2: Indikatorer

Mål 1: Kompetensförsörjning och attraktionskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang.

Prioriterade indikatorer:

- Arbetslöshet
- Flyttnetto högutbildade
- EU 2020 Regional Index

Önskat läge:

- Arbetslösheten i Göteborg och Göteborgsregionen ska vara lägst bland svenska storstäder/storstadsregioner.
- Flyttnettot till Göteborgsregionen för högutbildade ska vara positivt för samtliga åldersspann.
- Göteborgsregionen¹¹ ska ligga bland de tio bästa regionerna i EU enligt EU 2020 Regional Index.

Nuläge:

Arbetslöshet

- Den öppna arbetslösheten inklusive personer i arbetsmarknadspolitiska program var i genomsnitt 7,8 procent för Göteborg år 2016. I Stockholm låg motsvarande siffra på 6,1 procent och i Malmö 14,9 procent.
- I hela Göteborgsregionen var den öppna arbetslösheten 5,7 procent under första halvan av 2017. Motsvarande siffror för riket var 7,5 procent, Stockholmsregionen 6,1 procent och Malmöregionen 10,2 procent (se figur 1.1).

Flyttnetto högutbildade

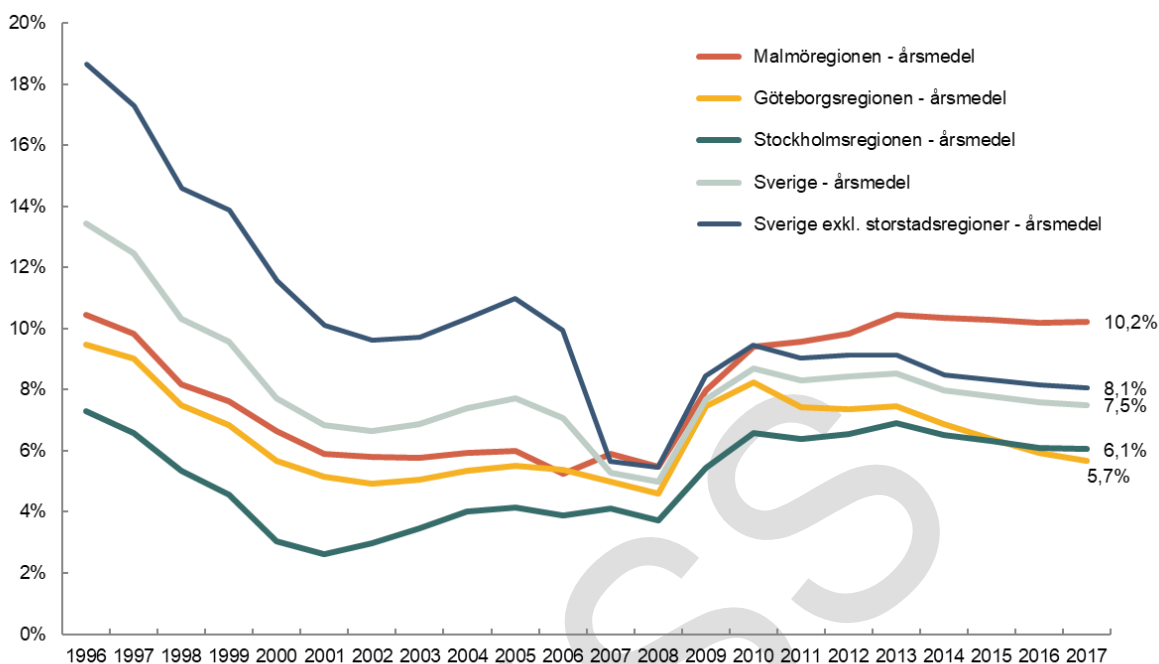
- Göteborgsregionen hade år 2016 ett positivt flyttnetto av högutbildade inom hela åldersspannet 21-64 år. Flyttnettot av högutbildade var däremot negativt för ålderskategorierna 28-44 år och 45-64 år, vilket är ett resultat som även gäller för Västra Götalands län (se tabell 1.2).

EU 2020 Regional Index

- Göteborgsregionen placerar sig på rank nr 5 av 268 regioner enligt den senast publicerade EU 2020 Regional Index 2015 (se tabell 1.3).

¹¹ Göteborgsregionen definieras här som NUTS 2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Halland.

Figur 1.1 Öppet arbetslösa samt i arbetsmarknadspolitiska program, procent av den registerbaserade arbetskraften 16-64 år i Sveriges storstadsregioner

Källa: Arbetsförmedlingen och SCB

Tabell 1.2 Flyttnetto av högutbildade 21-64 år

REGION	ALDER	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Göteborgsregionen	21-64 år	-149	236	133	32	233	54	356
	21-27 år	253	368	452	357	382	469	580
	28-44 år	-367	-153	-303	-287	-151	-365	-182
	45-64 år	-35	21	-16	-38	2	-50	-42
Västra Götalands län	21-64 år	-513	-99	-278	-243	-193	-199	102
	21-27 år	153	352	332	342	232	436	491
	28-44 år	-591	-453	-603	-484	-454	-535	-329
	45-64 år	-75	2	-7	-101	29	-100	-60

Källa: Västra Götalandsregionen

Tabell 1.3 Rankinglista EU 2020 Regional Index

Rank	Region (NUTS 2), avser 2015 års publikation
1	Köpenhamnsregionen, Danmark
2	Helsingfors-Uusimaa, Finland
3	Stockholm, Sverige
4	Östra Mellansverige, Sverige
5	Västsverige, Sverige (får räknas som Göteborgsregionen)
6	Sydsverige, Sverige
7	Oberbayern, Tyskland
8	Vlams-Brabant, Nederländerna
9	Tübingen, Tyskland
10	Stuttgart, Tyskland
.	.
.	.
.	.
268	Campania, Italien

Källa: EU Kommissionen

Mål 2: Samhällsplanering

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

Prioriterade indikatorer:

- Produktivitet (BRP/capita och BRP/sysselsatt)
- Decouplingeffekt (gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp)
- Antal invånare och sysselsatta i Göteborgs kärna respektive arbetsmarknadsregion

Önskat läge:

- Göteborgsregionens produktivitet ska öka i samma takt som eller snabbare än liknande storstadsregioner¹² i Europa.
- Gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp ska fortsätta öka över tid i Göteborgsregionen.
- Göteborgs kärna ska förtätas och Göteborgs arbetsmarknadsregion ska utvidgas enligt målen i GRs regionala utvecklingsplan ”Hållbar tillväxt”.

Nuläge:

Produktivitet

- Göteborgsregionens BRP/capita har ökat med 40 procent mellan 2000-2014. Motsvarande förändring i Stockholmsregionen var 34 procent och i Malmöregionen 28 procent. Jämfört med föregående år ökade Göteborgsregionens BRP/capita med 5 procent, vilket den även gjorde i de övriga två storstadsregionerna (se figur 2.1).
- Göteborgsregionens BRP/sysselsatt har ökat med 31 procent mellan 2000-2014. Motsvarande förändring i Stockholmsregionen var 33 procent och i Malmöregionen 24 procent. Jämfört med föregående år ökade Göteborgsregionens BRP/sysselsatt med 6 procent och i de övriga två storstadsregionerna med 5 procent (se figur 2.2)
- I jämförelse med liknande storstadsregioner i Europa, ligger Göteborgsregionens produktivitetsökning mellan 2006-2014 i det övre spannet och överträffas endast av Stockholm, Stuttgart och Öresundsregionen (se tabell 2.3).

Decouplingeffekt

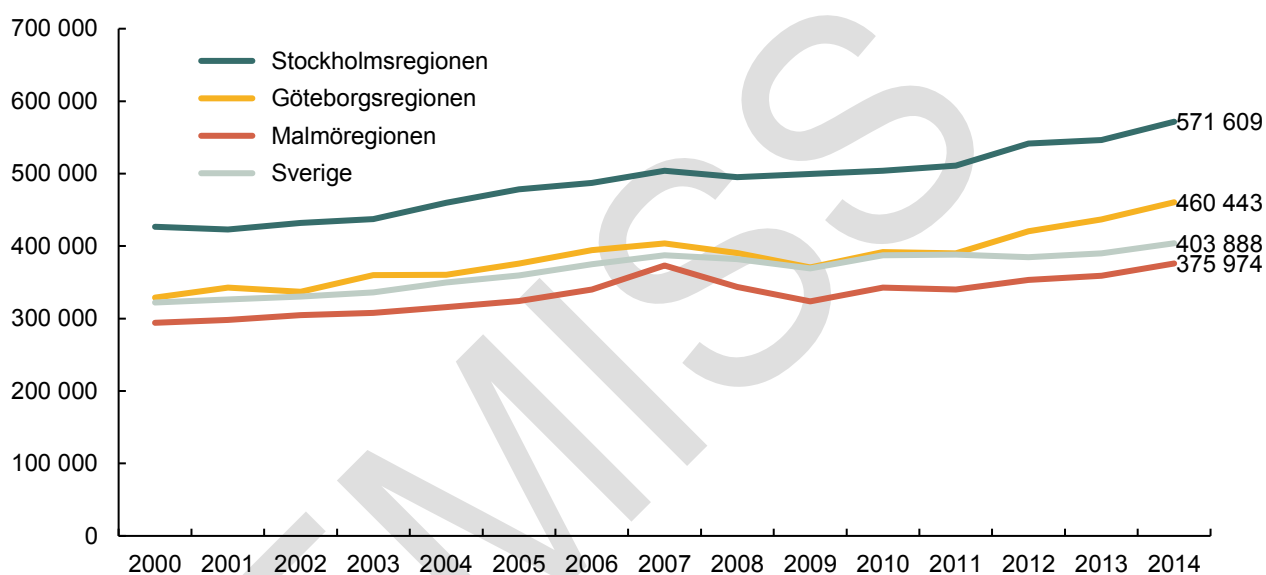
- I Göteborgsregionen har gapet mellan BRP-tillväxt och CO₂-utsläpp, den s k decouplingeffekten, ökat över tid. Nivån på koldioxidutsläppen varit konstant under hela 2000-talet och fallit markant från 2011 och framåt. Samtidigt har den ekonomiska tillväxten i vår region ökat med mer än 50 procent. Samma mönster gäller för övriga storstadsregioner och Sverige som helhet (se figur 2.4).

¹² Liknande storstadsregioner avser här t ex Stuttgart, München, Lille, Helsingfors, Wien, Lyon, Oslo, Stockholm, Öresundsregionen, Hamburg och Milano.

Antal invånare och sysselsatta i Göteborgs kärna respektive arbetsmarknadsregionen

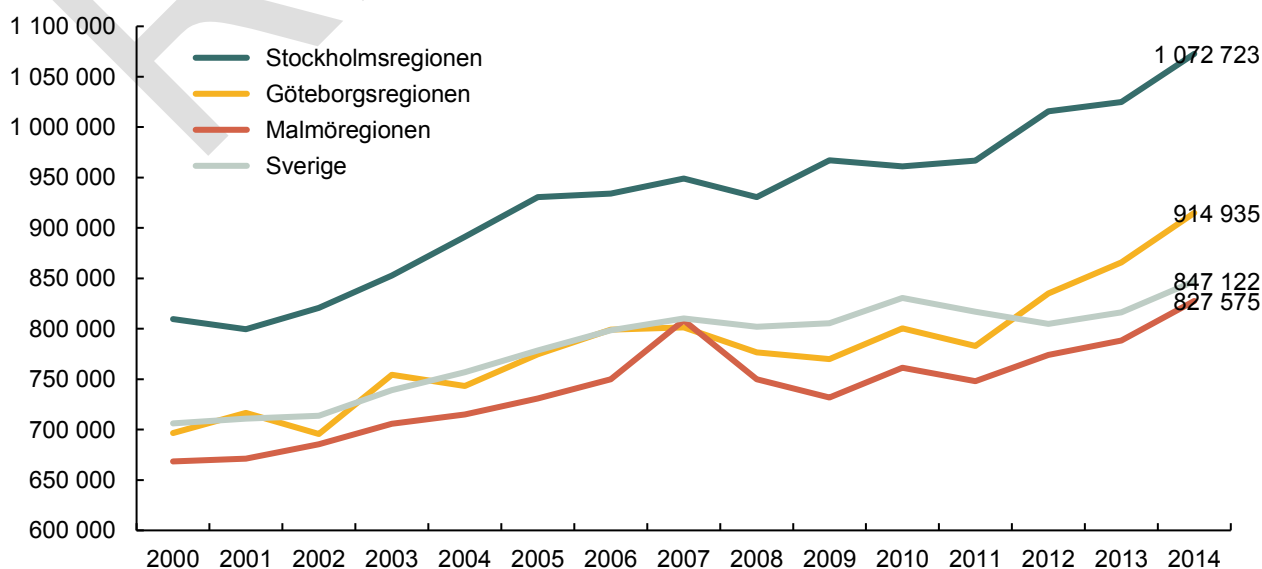
- Nollmätning av kärnans utveckling kommer att genomföras i samband med halvtidsutvärderingen av GRs strategiplan ”Hållbar tillväxt” 2018.
- Antal invånare 2016 i Göteborgs arbetsmarknadsregion var 1 172 889 (se figur 2.5).
- Antal sysselsatta 2015 i Göteborgs arbetsmarknadsregion var 577 974 (se figur 2.6).

Figur 2.1 Realt BRP (förädlingsvärde i kronor) per capita i storstadsregioner och Sverige 2000-2014

Källa: SCB

Figur 2.2 Realt BRP (förädlingsvärde i kronor) per sysselsatt i storstadsregioner och Sverige 2000-2014

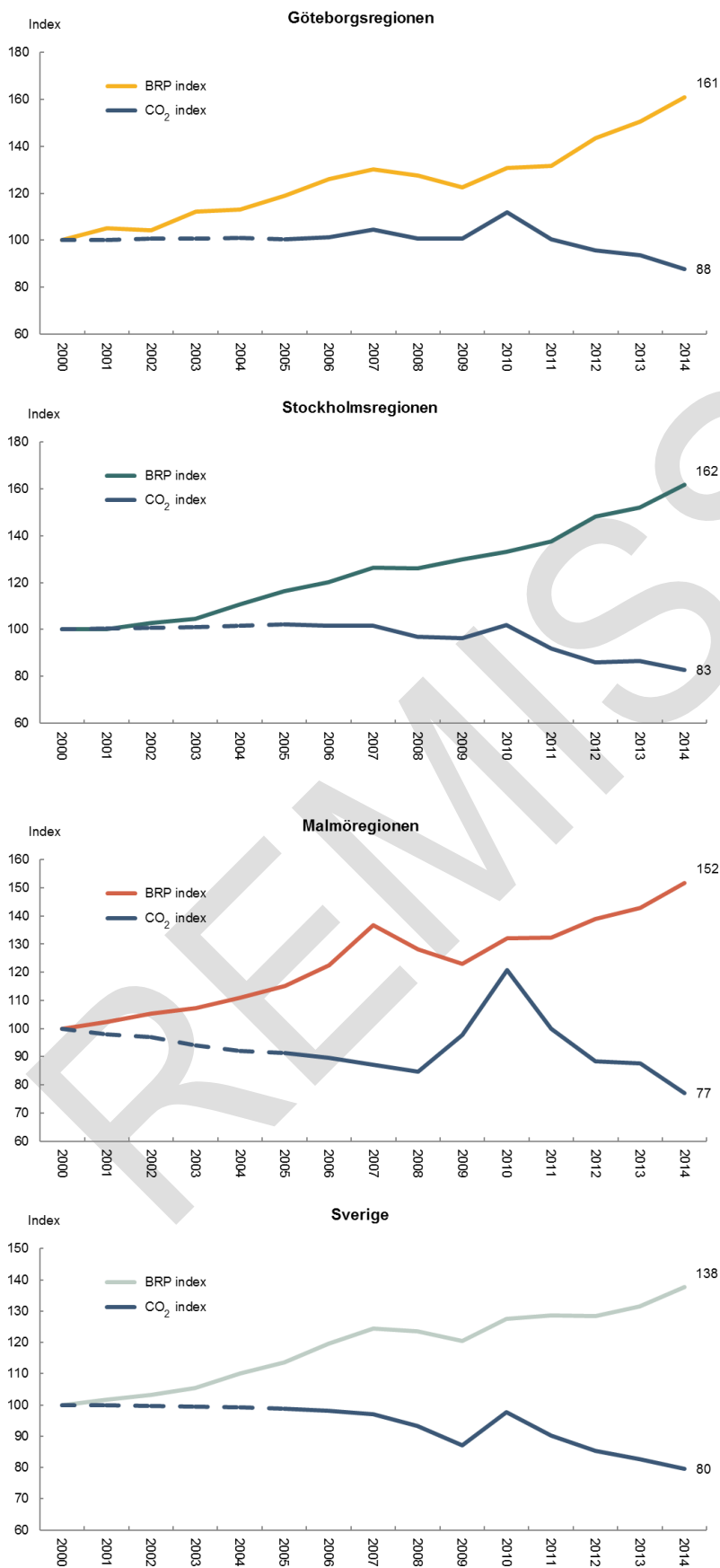
Källa: SCB

Tabell 2.3 Realt BRP (förädlingsvärde i euro) per capita i Västsverige och jämförbara storstadsregioner enligt NUTS 2

Region	2006	2010	2014	Förändring 2006-2014	
				Euro	Procent
Västsverige	35900	37700	42900	7000	19%
Hamburg	52900	55600	60100	7200	14%
Helsingfors	43900	47500	49200	5300	12%
Lille	23700	24700	26200	2500	11%
Lyon	29800	30600	32100	2300	8%
Milano	43800	51000	49900	6100	14%
München	88000	89500	99600	11600	13%
Oslo	*	*	78500	*	*
Stockholm	50500	54600	62800	12300	24%
Stuttgart	37900	40900	46500	8600	23%
Wien	42700	45700	47300	4600	11%
Öresundsregionen	49800	55300	59800	10000	20%

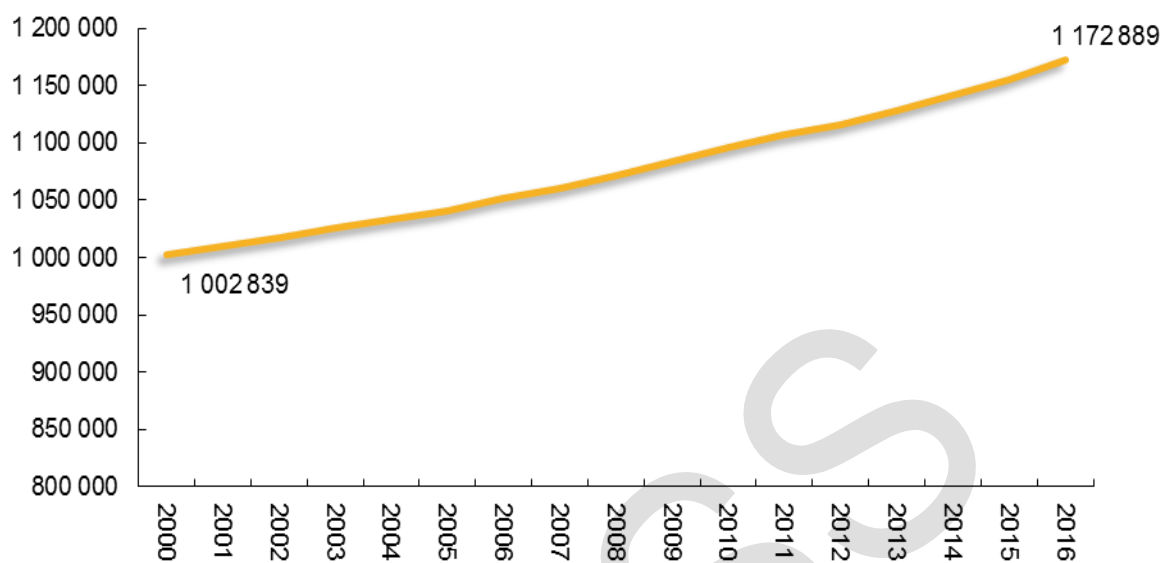
*Data saknas för 2006 respektive 2010

Figur 2.4 Realt BRP och CO₂-utsläpp i storstadsregioner och Sverige 2000-2014 (Index 2000=100)

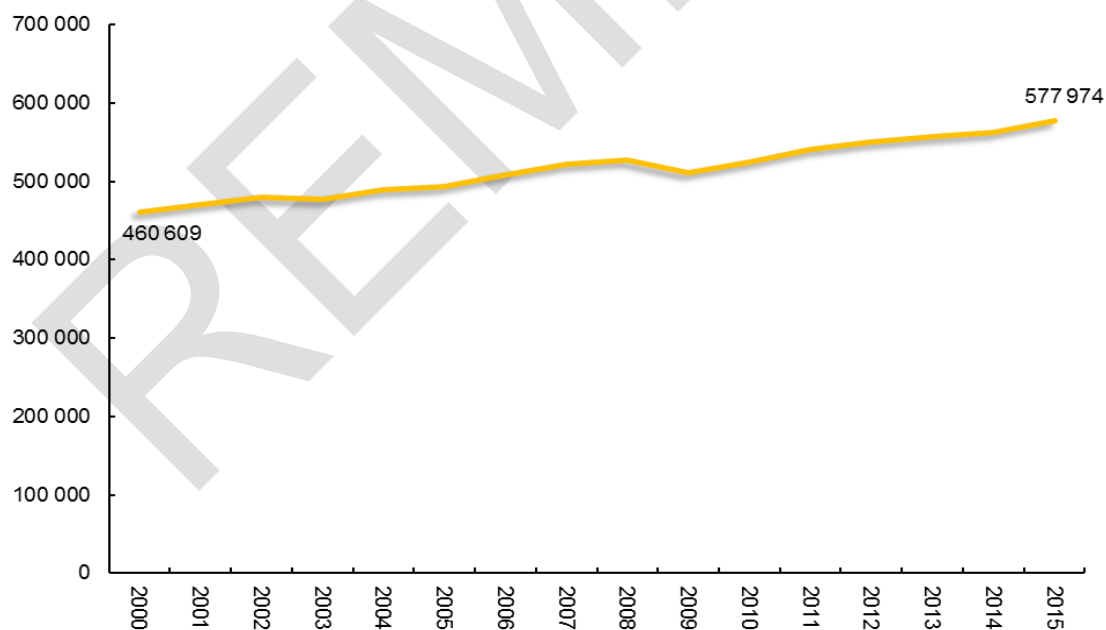
Källa: SCB och Nationella emissionsdatabasen

Figur 2.5 Folkmängd i Göteborgs arbetsmarknadsregion 2000-2016

Källa: SCB

Figur 2.6 Antal sysselsatta i Göteborgs arbetsmarknad 2000-2015

Källa: SCB

Mål 3: Företagsklimat och innovationskraft

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation

Prioriterade indikatorer:

- Företagsklimat
- FoU-investeringar
- Regional Innovation Scoreboard

Önskat läge:

- Göteborgs Stad och Göteborgsregionen ska ha bäst företagsklimat bland de svenska storstäderna respektive storstadsregionerna enligt både Sveriges Kommuner och Landstings Insiktsmätning och andra mätningar, så som Svenskt Näringslivs sammanfattande omdöme.
- Göteborgsregionen¹³ ska ha högre resultat vad gäller FoU-investeringar i relation till liknande storstadsregioner i Europa. Göteborgsregionen ska ha högst FoU-investeringar/sysselsatt och högst varuexportvärde/sysselsatt bland svenska storstadsregioner.
- Göteborgsregionen¹³ ska rankas som ”innovationsledare” enligt Regional Innovation Scoreboard.

Nuläge:

Företagsklimat

- Göteborgs Stad ligger i 2016 års Insiktsmätning från Sveriges Kommuner och Landsting (SLK) på ett NKI på 69. Göteborgs resultat ligger därmed på den övre gränsen för godkänt som SKL satt upp för undersökningen (godkänt = 62 – 69), men ligger samtidigt två enheter under NKI för Stockholm samt för samtliga Sveriges kommuner, som båda har ett NKI på 70. Sedan 2008 har Göteborgs Stad ökat med sju enheter, från 62 till 69 (se figur 3.1).
- Motsvarande utveckling för Göteborgsregionen är ett stigande NKI från 66 i undersökningen 2014 till 68 i 2016 års undersökning. Sedan 2008 har Göteborgsregionens NKI stigit från 62 till 68 (se figur 3.1).
- Svenskt Näringslivs mätning av företagsklimatet visar en negativ utveckling för både Göteborgs Stad och Göteborgsregionen under motsvarande år. Det sammanfattande omdömet om företagsklimatet i Göteborgs Stad har stadigt minskat sedan 2009 och låg 2017 på 2,87, vilket är sämre än både Stockholms Stad och Malmö Stad (se figur 3.2).
- Motsvarande omdöme för hela Göteborgsregionen låg 2016 på 3,11. Det placerar Göteborgsregionen sämst bland Sveriges storstadsregioner (se figur 3.3).

¹³ Göteborgsregionen definieras här som NUTS 2 Västsverige och består av Västra Götalands län och Halland.

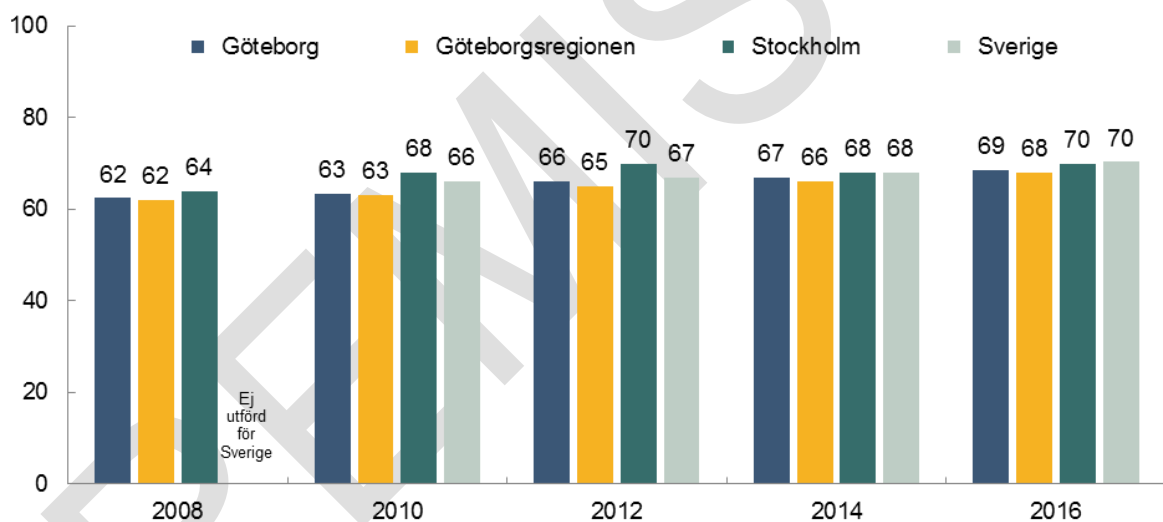
FoU-investeringar

- Göteborgsregionen tillhör de regioner som har högst utgifter för FoU i förhållande till bruttoregionalprodukten i Europa, med en andel på över 2,35 procent av BRP (se figur 3.4).
- Göteborgsregionens reala FoU-investeringar per sysselsatt i privat sektor låg 2015 på 45 000 kronor. Göteborgsregionen placerar sig därmed högre än både de övriga storstadsregionerna och riket (se figur 3.5).
- Varuexportvärdet/sysselsatt i Göteborgsregionen låg 2016 på en nivå som är betydligt högre än både de övriga storstadsregionerna och riket (se figur 3.6).

Regional Innovation Scoreboard

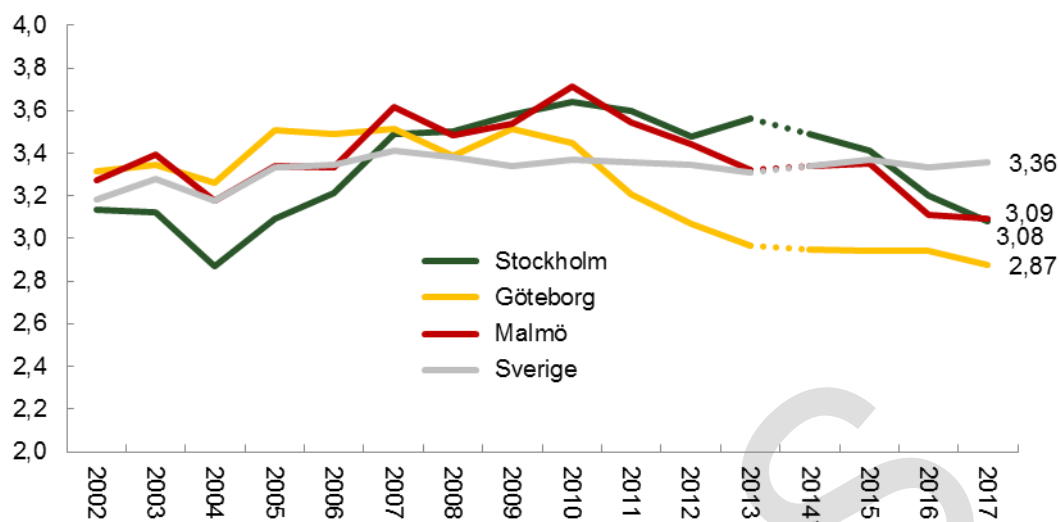
- Göteborgsregionen räknas till gruppen innovationsledare tillsammans med regioner som Stuttgart, Nort-Brabant, Stockholm, Östra Mellansverige, Sydsverige, London, Itä-Soumi, och Utrecht etc (se figur 3.7)

Figur 3.1 Sammanfattande NKI för kommunal service i Göteborg, Göteborgsregionen, Stockholmsregionen och Sverige 2008-2016

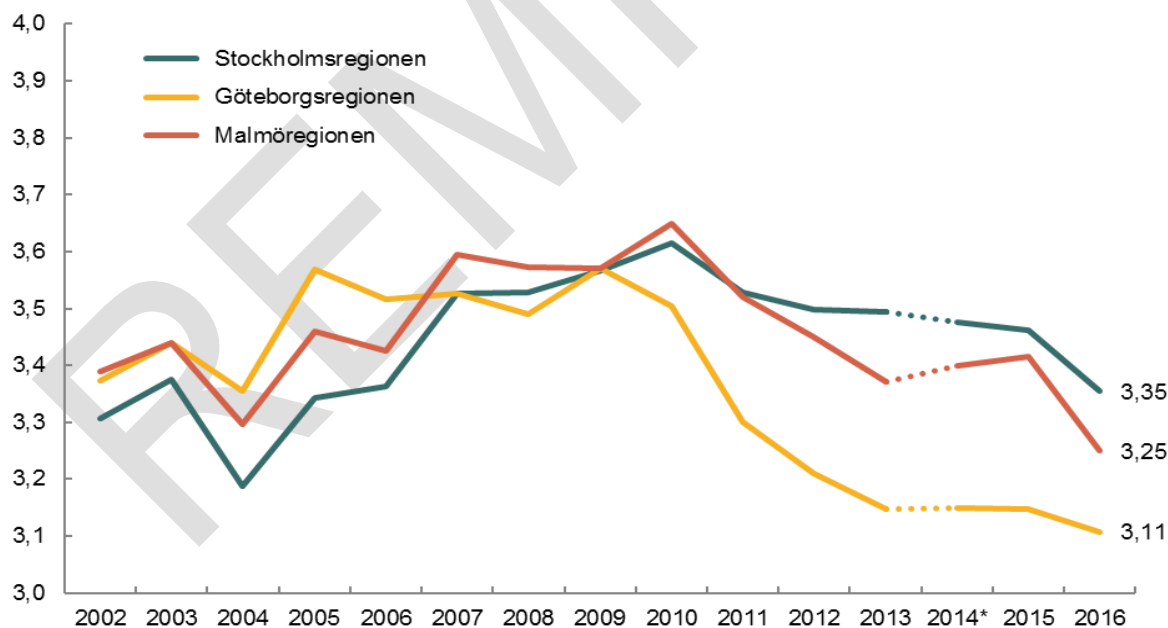
Källa: Sveriges Kommuner och Landsting

Figur 3.2 Sammanfattande omdöme, företagsklimatet i Sveriges storstäder, 2002-2016

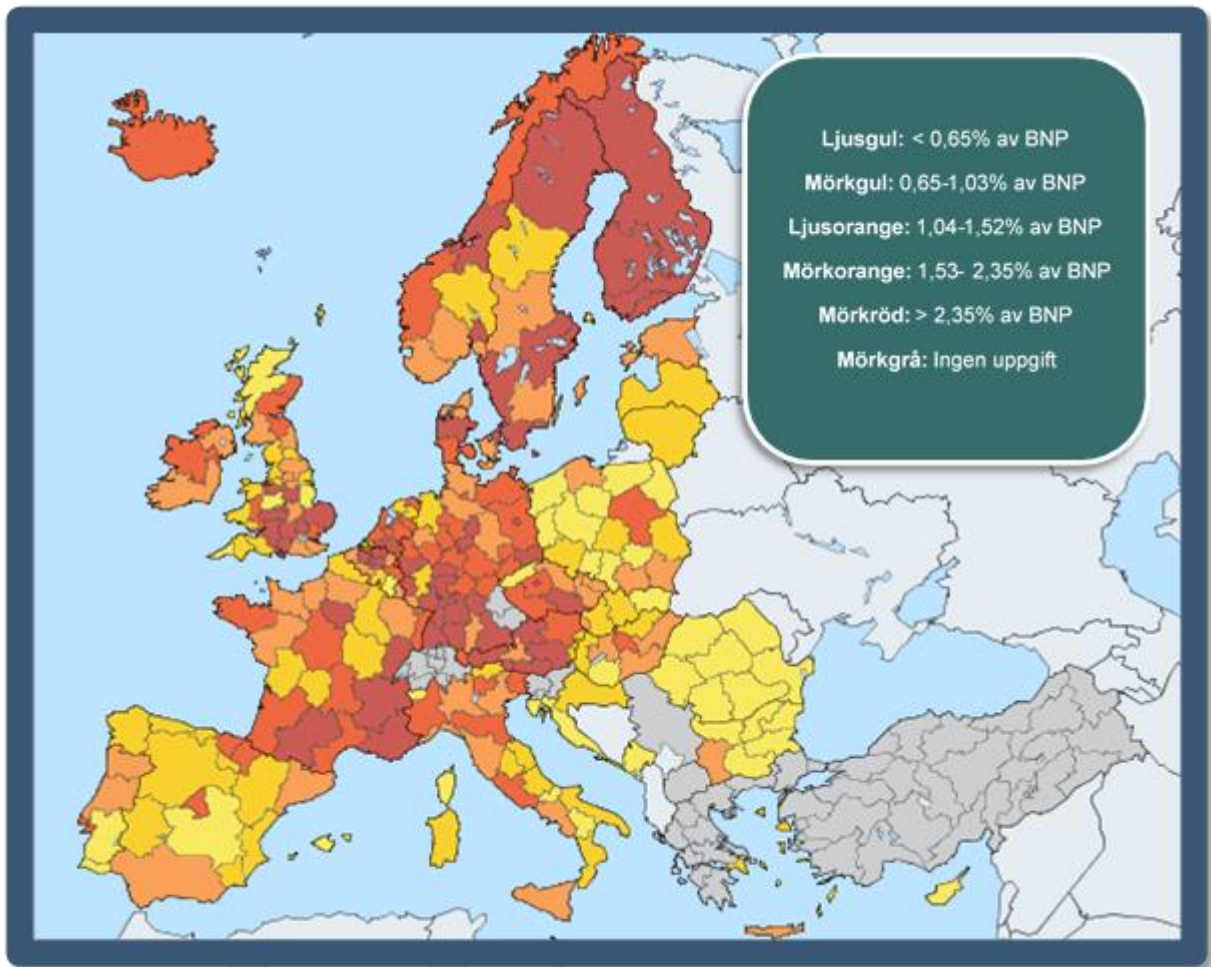
* Undersökningen genomfördes inte under 2014
Källa: Svenskt Näringsliv

Figur 3.3 Sammanfattande omdöme, företagsklimatet i Sveriges storstadsregioner, viktat utifrån folkmängd, 2002-2016

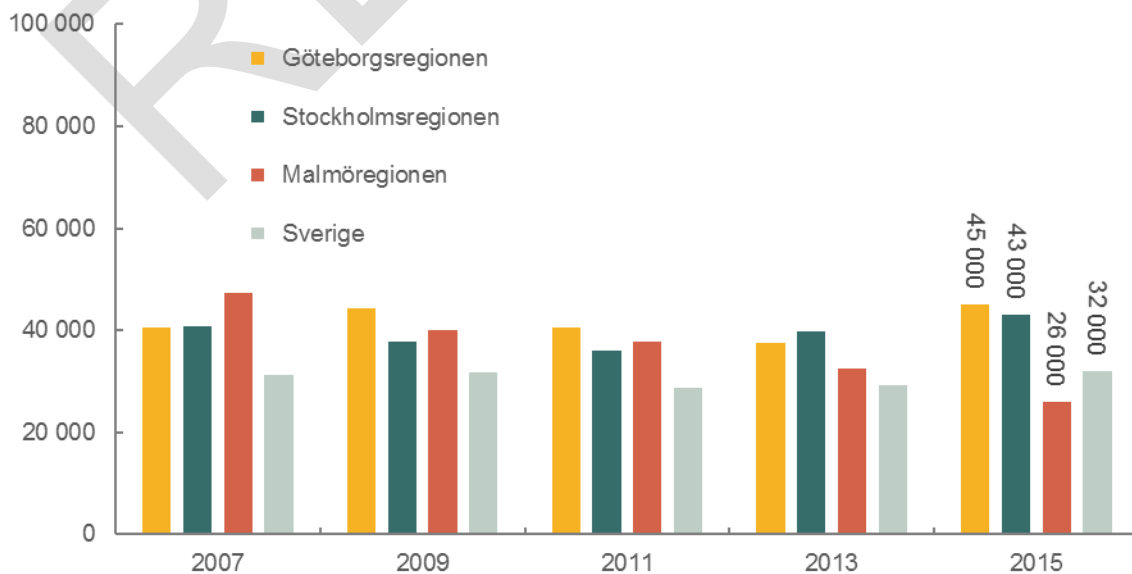
* Undersökningen genomfördes inte under 2014
Källa: Svenskt Näringsliv

Figur 3.4 Utgifter för FoU inom EU28 - procent bruttoregionprodukten, avser år 2014

Källa: Eurostat

Figur 3.5 Reala FOU-investeringar (i kronor) per sysselsatt i privat sektor i storstadsregioner och Sverige 2007-2015

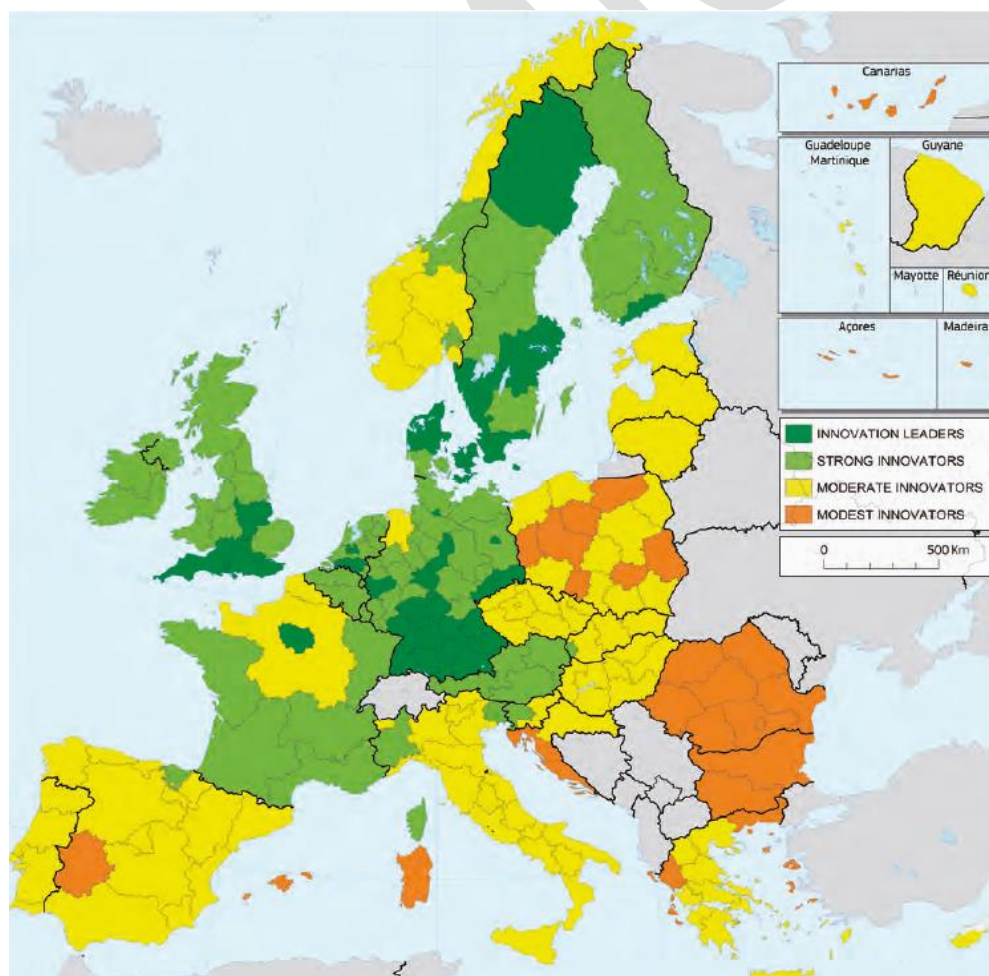
Källa: SCB

Figur 3.6 Real varuexport (i kronor) per sysselsatt i storstadsregioner och Sverige 2010-2016

Källa: SCB

Figur 3.7 Europas regioner enligt Regional Innovation Scoreboard

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Remissfrågor – Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program

Arbetet med att ta fram ett näringslivsstrategiskt program för Göteborgs Stad har nu kommit till remissförfarande. Sista dag för att svara på remissen är fredag den 24 november. Nedan finns de frågor vi skulle önska att ni utgår ifrån då ni svarar på remissen.

1. Övergripande synpunkter på det näringslivsstrategiska programmets innehåll och uppbyggnad
2. Inom de sex strategiska områdena som programmet omfattar, föreslås totalt 23 åtgärder (se lista nedan). För var och en av dessa åtgärder ställer vi följande frågor:
 - a. Vill ni/er organisation bidra till arbetet med denna åtgärd (Ja/Nej/Vet inte)
 - b. Om ja, på vilket sätt?
Ni väljer själv vilka åtgärder som är aktuella att yttra er om. Var gärna så konkreta som möjligt. Notera att svaren på fråga 2 inte innebär ett formellt åtagande.
3. Synpunkter på genomförande och uppföljning (se sid 5 i bifogat program)
4. Vilka ser ni som de mest avgörande faktorerna för att programmet ska leda till handling?

Lista som stöd till fråga 2:

Strategiska områden och åtgärder

Kompetensförsörjning

1. Utveckla skola-näringslivssamverkan och låta entreprenörskap löpa som en röd tråd genom hela utbildningssystemet.
2. Utveckla relevanta utbildningar som arbetslivet efterfrågar på alla nivåer.
3. Utveckla möjligheten till fortbildning och kontinuerligt lärande på arbetsplatsen.
4. Verka för bättre matchning och snabbare validering av kompetenser tillsammans med näringslivet för ökad delaktighet på arbetsmarknaden.
5. Satsa aktivt på att tillvarata och attrahera internationell kompetens och stödja initiativ som stärker den internationella gemenskapen (international community) i staden.

Attraktionskraft

6. Utarbeta en välutvecklad process för att attrahera investeringar och stödja företagsetableringar.
7. Aktivt marknadsföra staden genom att utveckla berättelsen om Göteborg och det utvecklingssprång vi befinner oss i.
8. Skapa tillåtande miljöer som främjar entreprenörskap och där gräsrotsinitiativ får möjlighet att utvecklas.

Infrastruktur och tillgänglighet

9. Fortsätta utveckla Göteborg som Skandinaviens logistiknav, med Göteborgs Hamn och Landvetter Flygplats som centrala hubbar.

BUSINESS REGION GÖTEBORG

10. Verka för snabba, hållbara resor med alla trafikslag inom både stad och arbetsmarknadsregion.
11. Tillvarata Göteborgs unika kompetens inom hållbara transportsystem och mobilitetslösningar och låta det prägla stadens omvandling.
12. Stödja omställningen till en smart stad genom att tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Markberedskap och fysisk planering

13. Bedriva en markförsörjning med insikt om näringslivets etablerings- och expansionsbehov.
14. Stärka och utveckla strategiska lägen för näringslivets behov av tillväxt.
15. Utarbeta ändamålsenliga detaljplaner som fungerar för ett föränderligt näringsliv, möjliggör snabbare etableringar och skapar förutsättningar för att arbeta nytänkande med stadens rum.

Företagsklimat

16. Arbeta aktivt med attityder till och förståelse för företag och företagande hos politiker och tjänstemän.
17. Arbeta systematiskt med att förenkla stadens processer ur ett näringslivsperspektiv.
18. Tillse att stadens beslut i relevanta frågor innehåller en analys om hur det påverkar näringslivet.
19. Koordinera insatser från externa aktörer för att stödja små och medelstora företag.

Innovationskraft

20. Initiera, utveckla och samordna klusterinitiativ och strategiska samverkansprojekt där kompetenser korsbefruktas.
21. Positionera staden som internationellt ledande test- och demomiljö för hållbara lösningar på samhällsutmaningar.
22. Stärka Göteborgs position som den innovativa motorn i svensk industri.
23. Satsa aktivt på kreativa näringar som katalysator för innovation.

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2017-09-25

Dnr 0244 / 17

Business Region Göteborg AB

Pia Areblad, projektledare

Etableringsavdelningen

Telefon 031-367 61 48

E-post: pia.areblad@businessregion.se

Remittering av Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035

Förslag till beslut

I styrelsen för Business Region Göteborg AB.

Förslag till *Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035*, enligt bilaga till detta tjänsteutlåtande, remitteras till Göteborgs Stads nämnder och styrelser, samt övriga nedanstående remissinstanser för yttrande senast 2017-11-24.

Sammanfattning

Business Region Göteborg AB, i samverkan med Kommunstyrelsen, har i enlighet med beslut i KF 2016-09-08 enligt TU (diarienummer; 0959/14) utvecklat ett förslag till näringslivsstrategiskt program för Göteborgs Stad. Enligt Göteborgs Stads riktlinjer för styrande dokument benämns nu arbetet *Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035*.

Programmet innehåller målbild och mål för Göteborgs Stads samlade näringslivsstrategiska arbete. I Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program föreslås sex huvudstrategier för att arbeta mot målbild och mål.

Business Region Göteborg föreslår att förslag till *Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035* remitteras till:

Stadens nämnder och styrelser

AB Volvo

ALMI Företagspartner Väst AB

Angered Företagarförening

Avenyföreningen

Cevt

Chalmers

Connect Väst AB

Coompanion

CSR Västsverige

Drivhuset AB

Fastighetsägarna

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Forsman & Bodenfors AB
Framtidens företag
FramtidsFrön i Västra Götaland
Föreningen Ung Företagsamhet i Göteborg
Företagarföreningen Göteborg
Företagarna,
Getinge AB
G-Lab21
Gårda företagarförening
Göteborgs universitet,
Göteborgs Uppfinnareförening
Göteborgsregionens kommunalförbund
Högsbo-Sisjön företagarförening
Innerstaden företagarförening
Johanneberg Science Park
Livsanda Care AB
Lindex AB
Lindholmen Science Park
LO
Länsstyrelsen
Majorna Älvsborg företagarförening
Norra Älvstranden företagarförening
Nyföretagarcentrum
Regionalt Resurscentra, Winnet Västra Götaland
Sahlgrenska Science Park
Skatteverket
SKF Sverige AB
Småföretagarnas Riksförbund
Startup Grind
Stena AB
Stylt Trampoli AB
Svenskt Näringsliv, Göteborgskontoret
Sveriges Byggindustrier
The Techno Creatives
Torslanda Företagarförening
Unionen
Wallenstam
Venture Cup
Vinngroup
Västra Götalandsregionen, Regional utveckling
Västsvenska Handelskammaren
för yttrande senast 2017-11-24.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget till Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program syftar till att skapa bättre förutsättningar för företagande. Grunden för jobb och välfärd är ett konkurrenskraftigt näringsliv. Programmets övergripande mål är 120 000 nya jobb till 2035 och alla åtgärder som

BUSINESS REGION GÖTEBORG

formulerats understödjer det på olika sätt. Programmets genomförande kräver betydande insatser av staden och är en förutsättning för att vi ska klara det utvecklingsprång vi befinner oss i.

Barnperspektivet

Genom att stärka bl.a. entreprenörskap i skolan skapar programmet möjligheter för barn att utveckla sin kreativitet och lösningsorienterade förmåga. Detta är förmågor som har betydelse för anställningsbarhet senare i livet. Barnperspektivet kommer att utvecklas i de handlingsplaner som tas fram för att förverkliga programmet.

Jämställdhetsperspektivet

Det övergripande syftet med programmet är att det ska vara vägledande för stadens samlade arbete för ett bättre företagsklimat. Det arbetet ska på ett tydligt sätt också beakta de olika perspektiven. Jämställdhetsperspektivet påverkas indirekt av åtgärder inom ramen för de strategiska områden som programmet redovisar. Exempel på åtgärder som kan ha bäring på jämställdhet är:

- Skapa tillåtande miljöer som främjar entreprenörskap och där gräsrotsinitiativ får möjlighet att utvecklas.
- Satsa aktivt på kreativa näringar som katalysator för innovation.
- Initiera, utveckla och samordna klusterinitiativ och strategiska samverkansprojekt där kompetenser korsbefruktas.

Jämställdhetsperspektivet ska beaktas och beskrivas i de handlingsplaner som ska tas fram med utgångspunkt från detta program.

Mångfaldsperspektivet

Mångfaldsperspektivet påverkas indirekt av åtgärder inom ramen för de strategiska områden som programmet redovisar under kompetensförsörjning.

Exempel på åtgärder som kan ha bäring på mångfald är:

- Verka för bättre matchning och snabbare validering av kompetenser tillsammans med näringslivet för ökad delaktighet på arbetsmarknaden.
- Satsa aktivt på att tillvarata och attrahera internationell kompetens och stödja initiativ som stärker den internationella gemenskapen (international community) i staden.

Om vi bättre kan ta tillvara mångfaldsperspektivet i staden bidrar det till bättre kompetensförsörjning. Mångfaldsperspektivet kommer att utvecklas i de handlingsplaner som ska tas fram för att förverkliga programmet.

Miljöperspektivet

Hållbar tillväxt går som en röd tråd genom hela programmet. En tillväxt som lägger grunden för bättre välfärd parallellt med att den minskar miljöpåverkan är grundläggande i programmet. Detta syns övergripande i mål två samt i de indikatorer som följer upp målet:

- Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för hög och hållbar tillväxt.

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Exempel på åtgärder där miljöperspektivet lyfts är:

- Verka för snabba, hållbara resor inom både stad och arbetsmarknadsregion.
- Tillvarata Göteborgs unika kompetens inom hållbara transportsystem och mobilitetslösningar och låta det präglade stadens omvandling.
- Positionera staden som internationellt ledande test- och demonstrationsmiljö för hållbara lösningar på samhällsutmaningar.

Mål två och ovanstående åtgärder som syns inom de strategiska områdena *infrastruktur och tillgänglighet* samt *innovationskraft* beaktar miljöperspektivet i det näringslivsstrategiska programmet och kommer att utvecklas i de handlingsplaner som ska tas fram för att förverkliga programmet.

Omvärldsperspektivet

Näringslivsprogram som har fokus på vilken slags näringslivsstruktur en kommun ska ha i framtiden finns i de flesta kommuner. Program med fokus på kommunens arbete och hur organisationen ska uppfattas, och därmed företagsklimatet, är inte lika vanliga.

Näringslivsstrategiska program, eller styrdokument med motsvarande roll, har tagits fram i bl.a. Stockholm och Malmö.

Bilaga Förslag till Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Ärendet

Business Region Göteborg har i enlighet med beslut i KF 2016-09-08, Dnr 0959/14 uppdraget att ta fram ett näringslivsstrategiskt program i samverkan med Kommunstyrelsen. Programmet ska utgöra en tydlig målbild för alla aktörer inom staden och dessutom ge externa organisationer och aktörer en klar bild över stadens ambitioner med sitt näringslivsarbete. Det näringslivsstrategiska programmet ska även docka an, inte bara till Göteborgsregionens, utan också till hela Västsveriges utveckling. Programmet har tagits fram i enlighet med Göteborgs Stads riktlinjer för styrande dokument och benämns nu *Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035*.

Bakgrund

Det övergripande syftet med programmet är att det ska vara vägledande för stadens samlade arbete för att skapa bättre förutsättningar för företagande. Det arbetet ska på ett tydligt sätt också beakta de olika perspektiven ovan.

Näringslivsfrågorna är av strategisk betydelse för stadens och regionens utveckling. Målet är att skapa goda förutsättningar för företagande och regional tillväxt genom att såväl främja investeringar och etableringar i regionen som att underlätta för företag som etablerats här. Arbets sättet är innovativt med fokus på teknik, forskning, företagande och sysselsättning med nära koppling till högskolan, befintligt näringsliv samt arbetet med stadsutveckling, infrastruktur och övrig kommunal service.

Ärendets beredning

Under 2017 har ett förslag till näringslivsstrategiskt program för Göteborgs Stad arbetats fram i en process med totalt 80-tal möten under våren.

Under januari-mars hölls ett 40-tal möten med representanter för näringsliv, akademi och science parks för att lyssna in vad dessa parter önskar att staden utvecklar för att skapa bättre förutsättningar för företagande.

Utifrån dessa inspel tog en referensgrupp vid med representanter för 15 förvaltningar och bolag som har omfattande kontakter med näringslivet. Fyra workshops hölls, där målbild, mål och sex strategiska områden med åtgärder definierades.

I maj hölls möten med:

De förvaltnings- och bolagsledningarna som varit representerade i referensgruppen

Länsstyrelsen

Sekretariatet för Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsnämnd

Presidiet för Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsnämnd

Kommuncheferna i Göteborgsregionen

Näringslivscheferna i Göteborgsregionen

Ett tiotal informationsmöten med politiken har även genomförts under våren.

Remissinstanserna nämnda nedan har alla på olika sätt bidragit till programmets utformande och deras input på det programförslag som ligger är av stor vikt för möjlighet att åstadkomma handlingskraft vid programmets genomförande.

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Förslag till näringslivsstrategiskt program och Business Region Göteborgs överväganden

Programmet innehåller målbild och mål för Göteborgs Stads arbete för att skapa bättre förutsättningar för företagande. I Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program föreslås **sex huvudstrategier** för att arbeta mot målbilden.

1. Kompetensförsörjning - Göteborg tillvaratar och attraherar kompetens
2. Attraktionskraft - Göteborg är en attraktiv plats att besöka, bo och verka i
3. Infrastruktur och tillgänglighet- Göteborg har en fungerande infrastruktur och god tillgänglighet
4. Markberedskap och fysisk planering - Göteborg erbjuder bra lokaler och verksamhetsmark i rätt lägen
5. Företagsklimat - I Göteborg är det enkelt att driva företag
6. Innovationskraft - Göteborg stärker näringslivets förutsättningar för innovation

Strategierna beskrivs mer utförligt i det näringslivsstrategiska programmet enligt bilaga 1.

Business Region Göteborg föreslår att förslag till *Göteborgs Stads näringslivsstrategiska program 2018-2035* remitteras den 26 september till:

Stadens nämnder och styrelser

AB Volvo

ALMI Företagspartner Väst AB

Angered Företagarförening

Avenyföreningen

Cevt

Chalmers

Connect Väst AB

Coompanion

CSR Västsverige

Drivhuset AB

Fastighetsägarna

Forsman & Bodenfors AB

Framtidens företag

FramtidsFrön i Västra Götaland

Föreningen Ung Företagsamhet i Göteborg

Företagarföreningen Göteborg

Företagarna,

Getinge

G-Lab21

Gårda företagarförening

Göteborgs universitet,

Göteborgs Uppfinnareförening

Göteborgsregionens kommunalförbund

Högsbo-Sisjön företagarförening

Innerstaden företagarförening

Johanneberg Science Park

Lindex

BUSINESS REGION
GÖTEBORG

Lindholmen Science Park
LO
Länsstyrelsen
Majorna Älvsborg företagarförening
Norra Älvstranden företagarförening
Nyföretagarcentrum
Regionalt Resurscentra, Winnet Västra Götaland
Sahlgrenska Science Park
Skatteverket
SKF
Småföretagarnas Riksförbund
Startup Grind
Stena
Stylt Trampoli AB
Svenskt Näringsliv, Göteborgskontoret
Sveriges Byggindustrier
The Techno Creatives
Torslanda Företagarförening
Unionen
Wallenstam
Venture Cup
Vinngroup
Västra Götalandsregionen, Regional utveckling
Västsvenska Handelskammaren

för yttrande senast 2017-11-24.

Genomförande

Business Region Göteborg AB, föreslår att Business Region Göteborg AB får ett övergripande samordningsansvar för programmets genomförande, vilket innebär att Business Region Göteborg AB initierar arbetet med att formulera handlingsplaner inom de sex strategiska utvecklingsområdena. Arbetet ska ske i nära samverkan med de berörda nämnder och styrelser som kommer ha delansvar för att utarbeta handlingsplaner.

Business Region Göteborg AB

Pia Areblad
Projektledare
Business Region Göteborg

Patrik Andersson
Vd,
Business Region Göteborg

MOD

NYTÄNKANDE

SAMVERKAN

HANDLINGSKRAFT

MÅLBILD 2035

Göteborg är en internationell förebild för förmågan att samarbeta - i en miljö där människor utvecklas och trivs. Näringslivet har fullt stöd från staden och kan känna stolthet över att verka i en av världens mest nytänkande storstadsregioner.

Minst 120 000 nya jobb

MÅL

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som är bäst på att tillvarata kompetens och attrahera talang

MÅL

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som har bäst klimat för företagande och innovation

MÅL

Göteborg är en av de storstadsregioner i Europa som erbjuder bäst förutsättningar för en hög och hållbar tillväxt.

MÅL

Markberedskap och fysisk planering

STRATEGI

Göteborg har en fungerande infrastruktur och god tillgänglighet

STRATEGI

Göteborg erbjuder bra lokaler och verksamhetsmark i rätt lägen

ÅTGÄRDER

- Fortsätta utveckla Göteborg som Skandinavien logistiknav, med Göteborgs Hamn och Landvetter flygplats som centrala hubbar.
- Verka för snabba, hållbara resor med alla arbetsmarknadsregion.
- Tillvarata Göteborgs unika kompetens inom hållbara transportsystem och mobilitetslösningar och låta det prägla stadens omvandling.
- Stödja omställningen till en smart stad genom att tillvarata digitaliseringens möjligheter.

ÅTGÄRDER

- Bedriva en markförsörjning med insikt om näringslivets etablerings- och expansionsbehov.
- Stärka och utveckla strategiska lägen för näringslivets behov av tillväxt.
- Utarbeta ändamålsenliga detaljplaner som fungerar för ett föränderligt näringsliv, möjliggör snabbare etableringar och skapar förutsättningar för att arbeta nytänkande med stadens rum.

STRATEGI

Göteborg stärker näringslivets förutsättningar för innovation

STRATEGI

I Göteborg är det enkelt att driva företag

ÅTGÄRDER

- Arbeta aktivt med att tydla till och förstärka för företag och företagande hos politiker och tjänstemän.
- Arbeta systematiskt med att förklara stadens processer ur ett näringslivsperspektiv
- Tillse att stadens beslut i relevanta frågor innehåller en analys om hur det påverkar näringslivet.
- Koordinera insatser från externa aktörer för att stödja små och medelstora företag.

ÅTGÄRDER

- Initiera, utveckla och samordna klusterinitiativ och strategiska samverkansprojekt där strategiska korsbefruktas.
- Positionera staden som internationellt ledande test- och demomiljö för hållbara lösningar på samhällsutmaningar.
- Stärka Göteborgs position som den innovativa motorn i svensk industri.
- Satsa aktivt på kreativa näringar som katalysator för innovation.

- ANGREPPSSÄTT
- MÅLBILD
- ÖVERGRIPANDE MÅL
- MÅL
- STRATEGISKA OMRÅDEN
- STRATEGIER
- ÅTGÄRDER
- EFFEKTER

PM till styrelsen

Utfärdat 2017-11-23
Diarienummer **0062/17**
Repronummer **29/17**

Grefab

Ann-Christine Alkner-Dahl
Telefon 031-3865801
E-post: Ann-Christine Alkner-Dahl

Allmänna villkor

Förslag till beslut

Styrelsen för REFAB föreslås besluta att

1. Att godkänna föreslagen Allmänna villkor att gälla från och med 2018-01-01
2. Tidigare Allmänna villkor antagna 2011-11-30 gällande från och med 2012-01-01 upphör härmed att gälla.

Bakgrund

Nuvarande Allmänna villkor från 2012-01-01 krävde översyn då det fanns risk för olika tolkningar angående vissa paragrafer.

Ann-Christine Alkner-Dahl
VD

Bilaga 1 Allmänna villkor 2018-01-01

Varsågod

Här får du Grefabs Allmänna villkor, vilka gäller från 2018-01-01. Vi har gjort en översyn av villkoren, för att försöka hålla dem uppdaterade i förhållande till fritidsbåtsutvecklingen och för att bättre hantera miljöfrågor, ordning och säkerhet i hamnarna.

Allmänna villkor gällande inom
Göteborgsregionens Fritidshamnar AB,
Grefab, förvaltade hamnanläggningar för
fritidsbåtar.

Allmänna villkor

avseende avtalsförhållanden mellan bolaget och dess kunder.

§ 1 Avtal

Dessa Allmänna villkor gäller för avtal med kund för upplåtelse av båtplats, avtal om vinterplats, avtal om förvaringshytt, landplats eller annat vid varje tidpunkt gällande avtal om nyttjande inom av Grefab förvaltade hamnanläggningar för fritidsbåtar och därtill kopplade tjänster.

Grefab kan ändra dessa Allmänna villkor Om kunden inte godtar av Grefab genomförda ändringar eller tillägg, vilka inte är hänförliga till ändring i lag, förordning eller bindande myndighetsföreskrifter, har kunden att säga upp avtalet inom den tid som anges i respektive avtal.

Rätt till nyttjande av båtplats, vinterplats, förvaringshytt, landplats eller annat nyttjande av markområde eller anläggning, förutsätter ett för varje särskilt fall upprättat avtal med Grefab. Rättighet att teckna avtal inom hamnanläggningens område är i första hand förbehållen privatperson som är kommunmedlem i Grefabs ägarkommuner. Med kommunmedlem avses den som är folkbokförd, äger fastighet eller är taxerad för kommunalskatt i kommunen.

Kund får inte utan Grefabs skriftliga medgivande – helt eller delvis – överlåta upplåtelseavtal eller låna ut, hyra ut eller på annat sätt upplåta i avtal angiven rätt, med undantag för vad som anges i dessa Allmänna villkor.

Grefab har infört ett så kallat **båtmärkningssystem**. Det ankommer på varje kund att märka sin båt och utrustning enligt de anvisningar som lämnas av Grefab.

I varje avtal ska vara angivet dag för ikraftträdande, uppsägningstid och förlängningstid.

§ 2 Avtalsbrott

Väsentligt avtalsbrott innebär att Grefab har rätt att säga upp gällande avtal med omedelbar verkan. Vad som i vissa fall kan betraktas som väsentligt avtalsbrott framgår nedan i dessa allmänna villkor.

§ 3 Avgifter

- a. Avgift utgår enligt vid varje tidpunkt gällande, av Grefab fastställd prislista.
- b. Avgifterna ska inbetalas till Grefab i enlighet med utfärdad faktura och inom den på fakturan angivna tiden. Skulle så inte ske har Grefab rätt att debitera dröjsmålsränta enligt lag. Därtill har Grefab rätt att debitera ersättning för skriftlig betalningspåminnelse, skriftligt kravbrev enligt inkassolagen.

§ 4. Allmänna ordningsregler och säkerhet i hamnen

I kundens åtagande - för egen del och för de personer som är i dennes sällskap, liksom för dem till vilka i andra hand enligt § 15 nedan denne har upplåtit båtplats ingår att

- a. väl vårda och aktsamt bruka hamnens anläggningar och utrustning.
- b. vid trafik inom av hamnens mark- och vattenområde iaktta varsamhet, gällande fartbegränsningar och i övrigt anpassa sig så att skada ej uppstår.
- c. till Grefab omedelbart anmäla varje ändring av folkbokföringsadress samt övriga kontaktuppgifter liksom vid båtbyte samt varje förändring av typ, längd- och breddmått, djupgång samt vikt på den båt avtalet avses gälla för. Uteblivna eller felaktiga uppgifter ger Grefab rätt att säga upp avtalet enligt § 2 ovan.
- d. noggrant efterleva vid varje tidpunkt tillämpliga författningar och myndighetsföreskrifter, t ex för skydd mot explosions- och brandfara, elsäkerhet, vattenföroreningar och annan skada på miljön, vid äventyr att beteende i strid däremot betraktas som väsentligt avtalsbrott enligt § 2 ovan.
Det innebär bl.a. att kunden inte får förvara eldfarlig olja, gasol eller andra explosiva eller brandfarliga ämnen liksom material av andra brandfarliga slag i hytt, sjöbod, mastskjul eller inomhushall för vilka dessa utrymmen inte är avsedda.
- e. inte inom hamnområdet uppföra byggnad av vad slag det vara må,
- f. inte inom hamnområdet vidta åtgärd som hindrar eller försvårar trafiken,
- g. efterfölja följande ordningsregler inom hamnområdet
 - Endast av Kemikalieinspektionen eller motsvarande myndighet godkända bottenfärger och kemikalier för fritidsbåtar får användas,
 - Vid skrapning, slipning och målning av båtar ska marken täckas så att färgflagor, slipdamm och färgspill kan samlas upp (slipmaskin med filter/behållare kan underlätta uppsamling) samt nämnda material omhändertas (för undvikande nedträngning i marken) och lämnas på miljöstation.

- Färgburkar, olja och andra kemikalier får inte lämnas kvar under båten eller på uppställningsplatsen, miljöfarliga och brandfarliga ämnen ska hanteras i enlighet med gällande lagar, förordningar och föreskrifter.
 - Avfall och farligt avfall, t ex färgrester, förbrukad konserveringsvätska, olja och slipdamm, ska samlas upp och lämnas vid hamnens miljöstation.
 - Bottentvätt av båt får endast utföras över spolplatta av Grefab:s personal.
 - Bullerstörande arbeten får inte utföras mellan kl. 22.00 och 07.00.
 - Tomgångskörning av motorer längre tid än 1 minuter får inte ske i hamnområdet.
 - Öppen eld, grillning eller annan brandfarlig verksamhet får inte förekomma i båt eller på bryggor.
 - Badning får inte förekomma mellan bryggor.
 - Ankring får inte ske inom hamnen.
 - Fallen på segelbåtar ska säkras så att de inte medför störande ljud.
- h. Vid kranområdet finns en säkerhetszon som avgränsas med en gul linje. Det är inte tillåtet att vistas inom detta område när arbete med båtcran eller lastning/lossning av båt pågår. (Tänk på att alltid hålla behörigt och säkert avstånd till Grefab maskiner och kranar och att det är absolut förbjudet att gå under hängande last.)
- i. Anvisningar från Grefabs personal ska alltid följas, så att vi tillsammans kan förhindra olyckor.

§ 5 Särskilda bestämmelser om nyttjande av el , blästring, m.m.

- a. Leverans av el och vatten på bryggorna sker under perioden 15 april till 31 oktober. Leverans av el på land sker mellan klockan 08.00 till 22.00. Eluttagen är till för allas tillfälliga nyttjande och får inte ockuperas av enskild kund. Förbrukning av el ska ske sparsamt.
- b. Kund ansvarar för att egna kablar, kontaktdon och apparater är i fullgott skick för att nyttjas i enlighet med gällande föreskrifter; för närvarande Elsäkerhetsverkets föreskrifter. Eluttag på land och bryggor får av brandskydds- och säkerhetsskäl endast användas för handverktyg och batteriladdning men inte för värmeållning, avfuktningssaggregat eller kylskåp. Kunden får inte inom hamnen ansluta elektrisk värmekälla av vad slag det vara må eller annan kapacitetskrävande elanordning, utan Grefabs i varje särskilt fall meddelade skriftliga tillstånd. El får vara kopplad till båten enbart när kunden har full uppsikt eller kontroll över

elanvändningen och anslutningarna. Alla kablar ska vara utan skarvar mellan uttagsboxen och relingslisten. Enbart jordade kablar får förekomma. Förlängningskablar ska vara oskadade och godkända för utomhusbruk. Kablar som inte används ska tas bort. Grefab har rätt att koppla ur obevakade kablar som upptäcks på området, utan föregående meddelande till kund. Elkablar får vintertid inte ligga på marken, då de riskerar att plogas av.

- c. Inkoppling får inte ske av utrustning som kräver högre effektuttag än vad uttagsboxen är avsedd för.
- d. Det är förbjudet att inom hamnens anläggning blåstra och sprutlackera.

§ 6 Särskilda regler för båtplats

Utöver vad ovan sagts gäller särskilt för båtplats följande.

- a. Kunden får nyttja båtplatsen för egen båt och endast för den båt som är angiven i båtplatsavtalet eller båt som Grefab tillåtit enligt § 15 nedan. Kunden får nyttja båtplatsen från och med 15 april till och med den 31 oktober samma år, dock längst till och med uppläggningsdagen. Nytecknas avtal under pågående säsong, sker avgiftsdebitering per hel säsong.
- b. I kundens åtagande ingår:
 - Att hålla båten sjöduglig och att förtöjning och fendring görs så att skador inte uppstår på intilliggande båtar och bryggor. Hamnpersonalens anvisningar om förtöjning, utrustning, fendrar med mera ska följas.
 - Att inte fästa spik och skruv i bryggor eller pålar.
 - Att inte under vintern kvarlämna förtöjningsutrustning på bryggan.
 - Att, om Grefab så påfordrar, överflytta båten till annan båtplats.
 - Att följa meddelad anvisning från Grefabs personal om bogsering eller flyttning av båt, när så befinner påkallat med hänsyn till ordning eller förändringar i hamnen. Om kunden inte är anträffbar eller vägrar följa anvisningen har Grefab rätt att utföra flyttningen. Båtar som ligger på av annan förhyrd båtplats, borttransporteras av hamnpersonal på kundens bekostnad.
 - Att, om båten sjunker eller blir liggande i marvatten, genast vidta åtgärder för båtens upptagande eller länsning,
 - Att inte under eller på bryggor och dylikt förvara jolle eller annan båt. Släpjolle får dock förtöjas inom båtplatsens vattenområde.
- c. Kunden får inte nyttja båt vid förtöjningsplats eller på annan plats inom hamnområdet för eget eller annans boende med undantag för tillfällig övernattnig.

- d. Kunden ska utan dröjsmål efter anmodan uppvisa ett giltigt försäkringsbevis, varav framgår att den kund med vilken Grefab har avtal också är försäkringstagare. Kunden ska vidare vid byte av båt för Grefab uppvisa giltigt försäkringsbevis.

Om kunden efter anmodan eller vid byte av båt inte inom skälig tid visar upp giltigt försäkringsbevis, oavsett skäl härtill, har *Grefab* rätt att säga upp avtalet till förtida upphörande enligt § 2 ovan.

§ 7

Om anvisad båtplats inte ger erforderlig säkerhet eller om den i övrigt är behäftad med brist, ska kunden omgående anmäla felet till Grefab i syfte att ge Grefab tillfälle avhjälpa bristen. Om bristen inte avhjälps inom tid som med hänsyn till omständigheterna är skälig har kunden rätt till prisavdrag som svarar mot felet.

Om Grefab inte i tid tillhandahåller avtalad båtplats, eller tillfällig båtplats, har kunden rätt till nedsättning av avgiften som svarar mot förseningen.

Sådant dröjsmål som orsakas av myndigheters åtgärd, strejk, lockout, väderförhållanden eller annan lika ingripande omständighet som Grefab inte råder över eller borde ha räknat med ger dock inte kunden nedsättning av avgift. Grefab ansvarar inte för intrång förorsakat av annan båt.

§ 8 Särskilda regler för vinteruppläggningsplats och vinterplats i sjön

Utöver vad som föreskrivs i §§ 1 – 5 gäller för vinteruppläggningsplats följande:

- a. Kunden har rätt att för uppläggning av egen båt nyttja anvisad uppläggningsplats från och med den 1 september till och med 31 maj nästkommande år ("uppläggningsperioden"). Grefab kan, då särskilda omständigheter föreligger, för viss uppläggningsplats föreskriva annan uppläggningstid. För annan än angiven tidsperiod får Grefab debitera förhöjd avgift enligt Grefabs vid var tid gällande prislista jämte eventuell flyttningskostnad.

Kundens båt får endast vinteruppläggas med materiel, som godkänts av Grefabs personal.

Kund med vinteruppläggningsavtal, vilken själv hanterar uppläggning och borttagning av båten, skall anmäla till Grefab, när den läggs upp respektive tas bort från uppläggningsplatsen.

Vid uppläggningsperiodens, eller annan föreskriven uppläggningstids utgång, ska båten jämte ställningsvirke och annat material vara avlägsnade från uppläggningsplatsen enligt punkt j nedan.

- b. Kunden har dock rätt att efter tillstånd från Grefab och på förtöjningsplats nyttja anvisad plats för att låta egen båt vinterligga i sjön. Avtalstiden gäller från och med den dag som båten lagts på platsen, dock tidigast den 1 november, till och med nästföljande 14 april. Båten ska avlägsnas från platsen senast vid sistnämnda tidpunkt. Kunden ansvarar för att båten har en försäkring som visar att båten får ligga i sjön året runt. Kunden ansvarar själv för att båten eller båtens utrustning såsom, vattensystem, motorer eller annan fryskänslig utrustning inte fryser sönder. Grefab har inte ansvar för

skador som uppstår på grund av eller som en följd av frysning. Grefab ansvarar inte för att hamnen är isfri.

c. Kunden får inte nyttja båt, som är vinterupplagd eller har vinterplats i sjön, för eget eller annans boende med undantag för tillfällig övernattnig.

d. Om kunden byter till en annan båt än vad som anges i vinteruppläggningsavtalet förbehåller sig Grefab rätt att pröva om Grefab, med hänsyn till förändring av längdmått, breddmått, djupgång eller vikt, har kapacitet att lyfta, förvara och i övrigt hantera den nya båten. Om Grefab anser att de inte har sådan kapacitet har Grefab rätt att säga upp avtalet om vinteruppläggningsplats till omedelbart upphörande.

e. Kunden ska i god tid före önskad dag beställa tid för upptagning respektive sjösättning. Se information på hamnkontor och på hemsidan www.Grefab.se. Innan lyft av båt ska dess logg och propellar markeras på båtens båda sidor med dekalermärkta "LOGG" och "PROPELLER", vilka tillhandahålls av Grefab. Om skada uppstår vid lyft och dekaler saknas eller är felplacerade är båtägaren ansvarig

f. Av prislistan för vinteruppläggnigen framgår vilka tjänster Grefab kan erbjuda och i vilken omfattning dessa ingår i vinteruppläggningsavgiften. Om kunden inte önskar utnyttja de i prislistan för vinteruppläggnig ingående tjänsterna, medges inget avdrag för tjänst som inte nyttjas. Det ankommer i sådant fall på kunden själv att utan kostnad för Grefab och på eget ansvar ombesörja vinteruppläggnig med iakttagande av reglerna i dessa allmänna villkor. Grefabs kajer och strandskoningar får inte nyttjas för lyft utan att av Grefab erhållits särskilt tillstånd.

g. Om kund önskar uppföra utbyggnad, båthus eller skrymmande täckställning ska detta meddelas Grefab vid bokning av vinteruppställningsplatsen. Utbyggnaden, båthuset eller skrymmande täckställningens längd och bredd debiteras enligt prislistan för vinteruppläggnig.

h. Båt eller täckningsanordning får inte inkräkta på de för brandgator avsedda utrymmena.

i. Täckning av båten får inte ske i strid med kundens försäkringsbolags anvisningar. Täckning eller presenning får inte fästas i bockar eller uppallning eller på annat sätt så att båtens stabilitet därigenom äventyras. Sidostöttorna ska säkras med en tamp under båten. Hög täckställning ska undvikas, då sådan äventyrar båtens stabilitet.

j. Omedelbart före beställd sjösättning ska uppläggningsplatsen och eventuell annan av Grefabs personal anvisad plats för kundens tillhörigheter, städas samt rensas från ställningsvirke och annat material med mera. Ställningarna ska vara isärmonterade och väl hopbuntade. Om så inte sker har Grefab rätt att debitera kunden för sådan städning eller avvakta med sjösättning till dess städning skett.

k. Efter sjösättning undanförlar Grefab sina bockar. Båtvagnar, vaggor och ställningsvirke får, i vissa hamnar, efter tillstånd från Grefab, efter nyttjandetidens

utgång placeras på av Grefab anvisad plats. Vagnar, vagnar och ställningsvirke ska vara försedda med kundens namn och telefonnummer.

l. Säljer kunden under uppläggningsperioden sin båt kvarstår dennes samtliga förpliktelser gentemot Grefab enligt upplåtelseavtalet till och med avtalsperiodens slut. Kunden ansvarar för att båten är borttransporterad från hamnen vid uppläggningsperiodens utgång.

m. Vad som stadgas i § 6 d) ovan avseende kundens skyldigheter att uppvisa försäkringsbevis gäller även för vinteruppläggningsplats. Detsamma gäller Grefabs rätt att säga upp avtalet om kunden inte efterlever angivna skyldigheter.

n. När så befinns påkallat med hänsyn till ordning eller förändringar i hamnen har Grefab rätt att under uppläggningsperioden flytta båt, som är uppställd på vinteruppställningsplats.

§ 9 Force majeure

Dröjsmål från Grefabs sida eller kundens sida med åtgärd hänförlig till § 8 a), b), e) eller f) upptagning eller sjösättning, som orsakas av myndighets åtgärd, strejk, lockout, väderförhållande eller annan lika ingripande omständighet, som parterna inte råder över, innebär inte tillägg eller nedsättning av avgift.

§ 10 Särskilda regler för förvaringshytt eller sjöbod

Kunden har rätt att nyttja förvaringshytt eller sjöbod under avtalstiden 1 april – 31 mars påföljande år. Om avtal om båtplats/vinteruppläggnings upphör att gälla upphör avtal som avser hytt/sjöbod att gälla påföljande 31 mars. Undantag kan medges vid bristande efterfrågan från båtplatsinnehavarna. Vid upphörande av nyttjanderätten ska hytt/sjöbod vara tömd och avstädad.

§ 11 Ansvar

a. En förutsättning för kund att erhålla och upprätthålla avtal med Grefab i dess hamnar är att denne innehar en ansvarsförsäkring på båten. Underlåtenhet att inneha sådan försäkring ger Grefab rätt att med omedelbar verkan säga upp träffat avtal.

b. Kundens användning av Grefabs mastkranar sker på eget ansvar.

c. Kund ansvarar utan begränsning för användning av egna maskiner och utrustning.

d. För personskada ansvarar parterna i enlighet med allmänna skadeståndsregler.

e. För sakskada ansvarar Grefab i samband med vinteruppläggnings endast om Grefab eller någon som Grefab anlitar orsakat skadan genom vårdslöshet eller uppsåt. Grefab ikläder sig icke något förvaringsansvar för vinterupplagd båt. Det åligger kunden att fortlöpande kontrollera att egen eller annans båt inte skadas genom brister i

uppallningsvirke eller köl- och sidobockar som kan ha förändrats under uppläggningsstiden.

Inför vinteruppläggningsstiden ska båtens logg och propellrar markeras på båtens båda sidor med dekaler, märkta "LOGG" och "PROPELLER". Dekalerna tillhandahålls av Grefab. Om skada uppstår och dekaler saknas eller är felplacerade är kunden ansvarig.

f. I samband med upplåtelse av båtplats ansvarar Grefab endast om skada på båt eller utrustning beror på fel, vilket inte avhjälpes i enlighet med vad som sägs i 7 §.

g. Vid sakskada som anges i punkt d ska kunden inge anmälan till och reglering ske via det försäkringsbolag denne anlitar. Kopia på anmälan ska skickas till Grefab.

Vid fall av konstaterad vårdslöshet från Grefabs sida ersättes kunden med inom respektive försäkringsbolag lägsta förekommande självrisk.

h. Kunden är skyldig ersätta Grefab för skada på Grefabs anläggning, utrustning eller för annan skada av vad slag det vara må, vilken orsakats av kunden eller av annan som handlat i dennes ställe.

Grefab har rätt att, om Grefab så önskar, från inbetald insats kvitta belopp motsvarande uppkommen skada.

i. Av övrig skada än som här ovan angetts ersättes endast skäliga utlägg som den skadelidande haft och som han kan visa orsakats av vårdslöshet från andra parten eller av denne anlita person.

j. Vid all skada utfäster sig den skadelidande att i första hand anlita sin egen försäkring. Grefab ansvarar endast för skada eller förlust orsakad av vårdslöshet eller uppsåt.

§ 12 Övergiven och kvarlämnad egendom

Har båt, som inte uppenbarligen saknar försäljningsvärde, lämnats på båtplats eller på vinteruppläggningsplats, och har kunden inte hörts under loppet av ett år från respektive upplåtelsestids slut, ska båten anses övergiven, varvid Grefab har rätt att sälja båten och ur försäljningslikviden täcka Grefabs fordringar på kunden under förutsättning att:

kunden har obetalda förfallna avgifter som inte är föremål för rättslig prövning och att

Grefab genom skriftligt meddelande till senast uppgiven adress uppmanat kunden att betala skulden och upplysts om att båten annars ska säljas efter 3 månader, och att denna tid löpt ut.

Annan egendom än som avses i föregående stycke, som kunden lämnat kvar på upplåtarens område efter avtalstidens slut tillfaller Grefab utan lösen, omedelbart om den uppenbarligen saknar försäljningsvärde och annars tre månader efter att kunden till senast uppgivna adress skriftligen uppmanats att hämta den.

Kunden ska ersätta Grefab dess kostnader för dess skäliga vidtagna åtgärder.

§ 13 Avtalsbrott

I det fall Grefab i väsentlig omfattning bryter mot i avtal och de Allmänna villkoren angivna åtaganden, utan att förhållanden som sägs i § 7 andra stycket och § 9 föreligger, har kunden rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet.

Grefab har rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet om:

a. kunden före betalning för avtalsperioden går i konkurs eller av andra skäl kan anses vara på obestånd på sådant sätt att det finns en påtaglig risk att avtalade skyldigheter inte kommer att fullgöras.

b. om kunden är försenad med betalning av översänd faktura utöver 14 dagar sedan påminnelse därom tillställts denne under senast angiven adress.

c. kunden bryter mot Grefabs gällande ordnings- och säkerhetsregler enligt 4-6 och 8 §§ i dessa de Allmänna Villkor i mer än ringa mån.

d. kunden åsidosätter annan väsentlig avtalsenlig skyldighet gentemot Grefab.

e. kunden underlåter att teckna och upprätthålla försäkring enligt § 11 a, vilket utgör ett sådant väsentligt avtalsbrott som anges i § 2.

För det fall Grefab har rätt att med omedelbar verkan säga upp avtalet har Grefab även rätt att i vissa fall förbjuda rustningsarbete eller bortforsling av båten.

§ 14 Uppsägning av avtal

Uppsägning av avtal, från Grefabs eller kundens sida, ska ske skriftligt för att vara gällande. Uppsägning från kund kan även ske via e-legitimation.

§ 15 Upplåtelse av båtplats till annan

Kund kan efter skriftligt medgivande av Grefab få upplåta av Grefab hyrd båtplats till annan. Sådan upplåtelse får dock inte ske det första året kunden innehar båtplatsen och upplåtelsen får endast vara av tillfällig art, som längst sammanlagt tre säsonger under kundens sammantagna kontraktstid med Grefab. Varje upplåtelse under säsong räknas som hel säsong. Kund ska vid upplåtelse av båtplats meddela Grefab namn, adress och telefonnummer till den person till vilken båtplatsupplåtelse är tänkt att ske samt ange båttyp och båtmått för godkännande av Grefab.

Vid upplåtelse i andra hand är kunden fortsatt ansvarig gentemot Grefab för båtplatsen och andra skyldigheter för kunden som följer av avtalet.

Båtägaren får vid andrahandsupplåtelse endast utta ersättning som motsvarar vid varje tillfälle utgående ersättning eller avgift enligt avtalet mellan Grefab och kunden. Redan att annonsera om andrahandsuthyrning till annan avgift än vad Grefab debiterar kunden utgör ett väsentligt avtalsbrott enligt § 2 ovan.

Upplåtelse utan Grefabs medgivande eller annat agerande i strid med gällande regler utgör grund för uppsägning enligt § 13.

§ 16 Överlåtelse av avtal

Kund får inte utan Grefabs skriftliga medgivande – helt eller delvis - **överlåta** upplåtelseavtal, med undantag för vad som anges i denna paragraf.

Vid kundens dödsfall får upplåtelseavtalet överlåtas till efterlevande make/maka eller sambo i stadigvarande samboförhållande, vilken skäligen kan godtas av Grefab efter Grefabs skriftliga samtycke.

Vid äktenskapsskillnad eller upphört stadigvarande samboförhållande får upplåtelseavtalet överlåtas till före detta maken/makan eller före detta sambon, vilken skäligen kan godtas av Grefab efter Grefabs skriftliga samtycke.

Vid överlåtelse ska nytt upplåtelseavtal träffas.

Annan överlåtelse av upplåtelseavtalet får ske endast om synnerliga skäl föreligger för sådan överlåtelse. Vad som avses med synnerliga skäl och huruvida sådana föreligger, avgör Grefab:s styrelse.

§ 17 Giltighet

Dessa allmänna villkor gäller fr.o.m. 2018-01-01

Göteborgsregionens Fritidshamnar AB / Grefab

Norra Hamngatan 40
411 06 Göteborg
Telefon 031-80 58 00
Telefax 031-15 90 94
www.Grefab.se

PM till styrelsen

Utfärdat 2017-11-23

Diarienummer 0095/17

Repronummer 30/17

Grefab

Liselotte Torgerson

Telefon 031-368 58 04

E-post: liselotte.torgerson@grefab.se

Prislista 2018

Förslag till beslut

Styrelsen för GREFAB föreslås besluta att

godkänna föreslagna prislista för 2018

Ann-Christine Alkner-Dahl

VD

Liselotte Torgerson

Administrativ samordnare

Bilaga 1 Prislista 2018

BÅTPLATSER I SJÖN

B L	2.00	2.25	2.50	2.75	3.00	3.25	3.50	3.75	4.00	4.25	4.50	4.75	5.00	5,25	5.50
6.0	3 910	4 010	4 135	4 255	4 405	4 515									
7.0	4 075	4 285	4 350	4 465	4 580	4 710	4 845								
8.0	4 295	4 500	4 540	4 700	4 840	4 965	5 120	5 255	5 560						
9.0	4 475	4 705	4 775	4 915	5 060	5 240	5 430	5 555	5 875	6 215					
10.0	4 625	4 875	4 950	5 125	5 360	5 510	5 720	6 195	6 530	6 725					
11.0			5 245	5 430	5 620	5 880	6 075	6 395	6 770	6 980	7 365				
12.0			5 440	5 720	5 975	6 195	6 535	6 830	7 165	7 455	7 750	8 070	8 410	8 810	9 235
13.0					6 290	6 660	6 865	7 285	7 620	8 000	8 360	8 705	9 040	9 465	
14.0						6 990	7 355	7 745	8 175	8 590	9 055	9 355	9 685	10 315	11 505
15.0							7 810	8 355	8 655	9 430	10 230	10 640	11 030	11 635	
16.0									10 130	10 735	11 360	12 235	12 605	13 215	14 430
18.0											13 145	13 830	14 535	15 135	
20.0											14 640	15 420	16 210		

Nyttjandetid 15 april - 31 oktober

Båtplatsens längd (L) och bredd (B) är ritningsmått i meter.

Otillåten, förtöjning debiteras med **500 kr / dag**

För båtplats betalas insats beräknad efter närmaste ritningsmått enligt nedanstående tabell

För de kunder med äldre båtplatsavtal där hel insats ej erlagts tillkommer ett hyrestillägg på 7.5% av insatsmellanskillnaden.

L x B	Insats
6.0 x 2.0	7 500
7.0 x 2.5	7 500
8.0 x 2.5	7 500
8.0 x 2.75	9 900
8.0 x 3.0	9 900
9.0 x 3.0	15 000
10.0 x 3.0	15 000
11.0 x 3.0	15 000
12.0 x 3.5	16 500
13.0 x 3.5	18 000
14.0 x 4.0	18 000
15.0 x 4.5	18 000
18.0 x 5.0	18 000
20.0 x 5.0	19 800

Båtplatser på land

Båtplatser på land

Jolleplatser

Nyttjandetid 1 juni - 30 september.

Jolleställ **700** kr

Jolleplats **950** kr

Catamaranplats **1200** kr.

Kajakplatser endast i Fiskebäcks båthamn

Helår **2800** kr

Trailerplatser Torslanda Lagun

Plats i hall juni - augusti **3800** kr

Plats i trailerområde maj - september **2800** kr

Plats i trailerområde oktober - april **3300** kr

Plats i trailerområde helår **6000** kr

Nyckelbricka tillkommer med **225** kr

Vinterupplägning utomhus

B \ L	1.5	2.0	2.5	3.0	3.5	4.0	4.5	5.0
3.0	1 040	1 460	1 635					
3.5	1 140	1 520		Endast	markhyra	i markerat	fält	
4.0	1 225	1 610						
4.5	1 310	1 690	2 030					
5.0	2 845	3 190	3 520	3 850				
5.5	3 070	3 520	3 835	4 260				
6.0	3 420	3 855	4 235	4 665	5 155			
6.5		4 005	4 480	4 940	5 475			
7.0		4 155	4 610	5 135	5 645			
7.5		4 235	4 845	5 355	5 855	6 500		
8.0		4 545	4 990	5 555	6 155	6 755		
8.5		4 645	5 210	5 840	6 415	7 020		
9.0		5 380	6 295	6 965	7 655	8 295	8 975	
9.5		5 575	6 535	7 120	7 940	8 555	9 330	10 365
10.0			6 680	7 450	8 150	8 885	9 605	10 675
10.5			6 870	7 655	8 380	9 165	9 890	10 990
11.0			7 075	7 865	9 275	10 385	11 220	12 465
11.5			8 200	8 990	9 850	10 670	11 555	12 840
12.0			8 385	9 235	10 110	11 980	12 825	14 240
12.5			9 555	10 440	11 335	12 125	13 160	14 625
13.0			9 720	10 680	11 565	12 270	13 510	14 980
13.5			9 890	10 900	11 820	12 825	13 855	15 400
14.0			10 095	11 085	12 100	13 120	14 200	15 785
14.5				11 415	13 045	14 690	16 345	17 990

15.0				11 750	13 445	15 010	16 850	18 560
15.5				12 095	13 845	15 330	17 355	19 120
16.0				12 425	14 235	15 955	17 880	19 700
16.5				12 775	14 640	16 520	18 380	20 260
17.0				13 165	15 080	17 015	18 940	20 875
17.5				13 545	15 515	17 515	19 500	21 490
18.0				13 935	15 960	18 015	20 055	22 100
18.5				14 320	16 410	18 520	20 610	22 720

Båtens längd (L) x bredd (B) inkl. badbrygga och peke, höjda till närmaste halvmeter ligger till grund för priset

Upplägningstiden omfattar 1 september - 31 maj

Prislistan inkluderar upptagning, transport, vinterupplägning på Grefabs bockar och sjösättning.

För båtar med längd och bredd mindre än 4.5 x 2.5 ingår endast markhyra se markerat fält överst i prislistan.

För alla segelbåtar tillkommer en avgift av **280** kr, för tillgång till Grefabs anläggningar såsom mastkranar, mastskjul med mera.

I mån av utrymme kan mast läggas in i mastskjul. Inlagd mast ska vara helt avklädd och märkt med av Grefab utfärdad dekal.

Grefab har rätt att pröva om Grefab med hänsyn till längdmått, breddmått, djupgång eller vikt, har kapacitet att lyfta, vinterupplägga och i övrigt hantera båten.

Vinterplats i sjön

Nyttjandetid 1 november - 14 april.

Giltigt vinteravtal krävs. Grefab anvisar plats.

För båtar över 14 m avser prislistan vinterplats i sjön och debiteras med 50% priserna

Kostnad för elförbrukning tillkommer.

Otillåten förtöjning debiteras med **500 kr/dag**.

Landhyra 1 juni - 31 augusti

- **Senast 31 maj** skall båten vara borta från uppläggningsplatsen. Därefter faktureras en landhyra per påbörjad vecka enligt prislistan för vinterupplägning utomhus med ett tillägg på 70% . Eventuell flyttningskostnad tillkommer.

- **Upplägning av båten före den 1 september** faktureras en landhyra per påbörjad vecka enligt prislistan för vinterupplägning utomhus med ett tillägg på 70%.

- **Upplägning på land hela perioden 1 juni - 31 augusti**, faktureras hel landhyra enligt prislistan för vinterupplägning utomhus med ett tillägg på 70%.

Vinteruppläggnig i båthall

B L	1.5	2.0	2.5	3.0	3.5	4.0	4.5
5.0	4 865	5 745	6 655				
5.5	5 350	6 345	7 290	8 380	9 710		
6.0	5 830	6 925	7 975	9 075	10 390		
6.5	6 200	7 380	8 555	9 765	11 085		
7.0	6 580	7 855	9 075	10 335	11 640		
7.5		8 280	9 625	10 990	12 320		
8.0		8 780	10 165	11 590	13 025	14 490	
8.5		9 165	10 710	12 260	13 760	15 315	
9.0		9 590	11 250	12 835	14 490	16 105	17 755
9.5		10 065	11 790	13 465	15 235	16 900	18 650
10.0		10 525	12 330	14 135	15 910	17 730	19 520
10.5		10 995	12 830	14 785	16 860	18 560	20 405
11.0		11 340	13 400	15 385	18 200	20 215	22 230
11.5		12 770	14 810	16 900	18 970	21 035	23 125
12.0		13 195	15 390	17 510	19 675	21 855	24 015
12.5		13 660	15 900	18 140	20 400	22 650	24 690
13.0			16 465	18 790	21 095	23 480	25 320
13.5			16 985	19 440	21 815	24 025	26 600
14.0			17 550	20 050	22 555	24 690	27 570
14.5			18 170	20 900	23 335	25 515	28 555
15.0			18 800	21 620	24 130	26 395	29 545
15.5			19 425	22 340	24 935	27 275	30 525

Båtens längd (L) x bredd (B), inkl. badstege och peke, höjda till närmaste halvmeter ligger till grund för priset.

Uppläggnigstiden omfattar 1 september - 31 maj

Prislistan inkluderar upptagning, transport, vinteruppläggnig på Grefabs bockar och sjösättning.

För alla segelbåtar tillkommer en avgift av **280** kr, för tillgång till Grefabs anläggningar såsom mastkranar, mastskjul mm.

I mån av utrymme kan mast läggas in i mastskjul. Inlagd mast ska vara helt avklädd och märkt med av Grefab utfärdad dekal.

Grefab har rätt att pröva om Grefab med hänsyn till längdmått, breddmått, djupgång eller vikt, har kapacitet att lyfta, vinterupplägga och i övrigt hantera båten.

Landhyra 1 juni - 31 augusti

- **Senast 31 maj** skall båten vara borta från båthallen Därefter faktureras en landhyra per påbörjad vecka enligt prislistan för vinteruppläggnig i båthall. Eventuell flyttkostnad tillkommer.

- **Uppläggnig av båten före den 1 september** faktureras en landhyra per påbörjad vecka enligt prislistan för vinteruppläggnig i båthall.

- **Uppläggnig på land hela perioden 1 juni - 31 augusti**, faktureras hel landhyra

enligt prislistan för vinterupplägning i båthall.

Övrigt

Kranlyft

Båtar upp till 6.99 m, **800** kr/lyft

Båtar 7-8.99 m, **900** kr/lyft

Båtar 9-10.99 m **1100** kr/lyft

Båtar 11 m och uppåt **1600** kr/lyft

Krankapaciteten varierar i våra hamnar.

Transport eller flyttning av båt på land inom hamnområdet, **700** kr för varje påbörjad 30-minutersperiod.

Övriga avgifter

Kajavgift för kranbil i Björlanda Kile, **600** kr

Båtramp, **200** kr

Vinterplats för mast utomhus, **600** kr

Köavgift, **325** kr/år

Vilande vinteruppläggningsavtal, **625** kr/år (kan medges efter överenskommelse med Grefab)

Båtplatsstege, **300** kr/år

Nyckelbricka, **225** kr

Deposition för nyckel, **500** kr

Förvaringshytter, helårshyra

Björlanda Kile 1 050 kr

Fiskebäck 1 050 kr

Hinsholmskilen 1 050 kr

Hinsholmskilen -dubbelhytt 1 575 kr

Hovås 1 050 kr

Hovås - sjöbod 2 250 kr

Killingsholmen - sjöbod 2 250 kr

Saltholmen Yttre 1 575 kr

Torslanda Lagun - sjöbod 2 250 kr

Parkeringskort

Hinsholmskilen, Fiskebäck, Killingsholmen, Hovås

Torslanda Lagun samt Björlanda Kile

600 kr

Saltholmen

700 kr

Paketpris

Båt på land i max 28 dagar

Prislistan inkluderar 2 st kranlyft , transport/avpallning och hyra på land.

Båt på land mer än 28 dagar, faktureras enligt prislistan för vinteruppläggning utomhus

	1-7 dagar	1-14 dagar	1-21 dagar	1-28 dagar
Båtar upp till 5.99 m	2 000 kr	2 400 kr	2 800 kr	3 200 kr
Båtar 6 m - 6.99 m	2 200 kr	2 700 kr	3 200 kr	3 700 kr
Båtar 7 m - 8.99 m	2 500 kr	3 200 kr	4 000 kr	4 700 kr
Båtar 9 m - 10.99 m	3 100 kr	4 000 kr	5 000 kr	6 000 kr
Båtar 11 m och uppåt	4 400 kr	5 800 kr	7 100 kr	8 500 kr

REFAB

Göteborgsregionens Fritidshamnar AB

Box 11064, 404 22 Göteborg

Besök: Norra Hamngatan 40

Tel. 031 - 368 58 00

refab@refab.se, www.refab.se

Organisationsnummer 556185-4109

REFAB LOGGA

PM till styrelsen

Utfärdat 2017-11-23
Diarienummer **0640/15**
Repronummer **31/17**

Grefab

Anders Söderberg
Telefon 031-368 58 03
E-post: anders.soderberg@grefab.se

Genomförandeplan för miljöåtgärder 2017-2018

Förslag till beslut

Styrelsen för GREFAB föreslås besluta att

Godkänna Grefabs genomförandeplan för miljöåtgärder 2017-2018.

Ann-Christine Alkner-Dahl
VD

Anders Söderberg
vice VD

Bilaga 1 Grefabs genomförandeplan för miljöåtgärder 2017-2018
Bilaga 2 Tidplan för genomförandeplan 2017-2018

NOVEMBER 2017
GREFAB

GENOMFÖRANDEPLAN MILJÖÅTGÄRDER

BESLUTADE UTREDNINGAR OCH ÅTGÄRDER REVIDERAD 2017

NOVEMBER 2017
GREFAB

GENOMFÖRANDEPLAN MILJÖÅTGÄRDER

BESLUTADE UTREDNINGAR OCH ÅTGÄRDER REVIDERAD 2017

INNEHÅLL

1	Inledning	7
1.1	Bakgrund	7
1.2	Målsättning och struktur	7
1.3	Användning av genomförandeplanen	8
2	Genomförda åtgärder 2015	9
2.1	Spolplattor och reningsanläggningar	9
2.2	Mottagningsstationer latrin	9
2.3	Organisation	10
2.4	Övrigt	10
3	Beslutade utredningar, undersökningar och åtgärder	11
3.1	Övergripande miljöfrågor	11
3.2	Hantering av båtar	12
3.3	Utredningar mark, dagvatten och sediment	14
3.4	Övrigt	16
4	Tidplan	18
5	Sammanfattning	19
6	Bilagor	20

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Grefab förelades 2013 av Miljöförvaltningen att ta fram en handlingsplan för miljöåtgärder i sex småbåtshamnar i Göteborgs kommun. De hamnar som omfattades av föreläggandet var Björlanda kile, Hinsholmskilen, Torslanda Lagun, Hovås, Saltholmen samt Fiskebäck.

COWI tog fram en nulägesbeskrivning och ett förslag till handlingsplan som färdigställdes i mars 2014. Under resterande delen av 2014 genomfördes arbete för att utreda, kontrollera och förbättra funktionen hos reningsanläggningarna vid spolplattorna i hamnarna samt andra förbättringar. Våren 2015 gjordes en uppdatering i form av en genomförandeplan för att ytterligare konkretisera och tidsätta planerade åtgärder.

Som ett led i att arbeta vidare med miljöfrågorna har Grefab beslutat att revidera genomförandeplanen även 2017. Planen är att dokumentet ska vara levande och revideras med genomförda och planerade miljöinsatser.

Genomförandeplanen ska sammanfatta genomförda åtgärder men framför allt redovisa vilka kommande åtgärder och aktiviteter som är inplanerade och beslutade i hamnarna.

1.2 Målsättning och struktur

Målsättningen med genomförandeplanen är att Grefab ska få en struktur i miljöarbetet som ger möjlighet att planera insatser framåt i tiden och att det skapas ett dokument som kan anpassas till investerings- och underhållsplaner. För genomförande av miljöåtgärder krävs en framförhållning i budgetarbetet för de kommande åren. Detta gäller speciellt för större undersökningar och åtgärder.

Genomförandeplanen är uppdelad i två huvuddelar enligt samma modell som 2014 års förslag till handlingsplan.

Den första delen omfattar praktisk hantering av båtarna och relaterade effekter i hamnarna. Tanken är att Grefab själva ska kunna arbeta med åtgärder för att löpande förbättra exempelvis spolplattor, reningsanläggningar, skrapning och målning av båtar samt avfallshanteringen kring detta. I den praktiska hanteringen ingår även informationsinsatser av skilda slag i hamnarna.

Den andra huvuddelen av genomförandeplanen gäller utredningsfrågor där extern kompetens kommer att krävas, och omfattar frågor rörande föroreningar i mark och sediment samt hantering av dagvatten i hamnarna.

Det finns även andra frågor som till viss del ligger utanför det ursprungliga uppdraget men som berör konkreta åtgärder som behöver genomföras av lagstiftnings-skäl eller för att förebygga hälso- och miljörisker. Grefab anser dessa vara av stor vikt och de hanteras också i detta dokument under kapitel 3.3.

I den del av genomförandeplanen som omfattar utredningar och åtgärder är det till stor del ekonomin som styr möjligheterna att utreda olika frågeställningar de närmaste åren. I genomförandeplanen 2015 angavs ungefärliga prisnivåer för att genomföra utredningar gällande mark, sediment och dagvatten. Mer detaljerade kostnader för varje utredning tas fram löpande de kommande åren och de uppgifter som finns i handlingsplanen kan då användas som ett budgetverktyg.

1.3 Användning av genomförandeplanen

Genomförandeplanen ska användas för att skapa fungerande rutiner kring kontroll av utrustning, provtagning och förebyggande arbete med miljöåtgärder i hamnarna. Den ska även ge Grefab en möjlighet att skapa en samordning mellan hamnarna för att samtliga anläggningar ska fungera enligt de krav som ställs från tillsynsmyndigheten.

Genom att kartlägga och lyfta fram problemområden får Grefab ett verktyg för diskussioner med både tillsynsmyndigheten och ägarna samt andra berörda kommunala förvaltningar i exempelvis arrende-, markägar- och planfrågor.

Genomförandeplanen är ett redskap för att visa vilka insatser man tagit beslut om i bolaget avseende miljöåtgärder. I genomförandeplanen ska enskilda åtgärder och utredningar lyftas in och tidsättas tillsammans med de ekonomiska och resursmässiga ramarna i den utsträckning det är möjligt. Dessa planer inarbetas sedan i bolagets investerings- och underhållsplan.

2 Genomförda åtgärder 2016-2017

2.1 Spolplattor och reningsanläggningar

Under 2015 har arbetet med att åtgärda brister vid spolplattor och reningsanläggningar fortsatt hos Grefab. Efter en inledande utredning om reningsteknik konstaterades att anläggningar med påfilter och kolfilter bedöms vara den bästa lösningen för de föroreningar som förekommer vid båtbottentvätt.

För att få bättre funktion i reningsanläggningarna vid spolplattorna byttes alla kolfilter inför upptagnings säsongen 2014. Inför säsongen 2015 bedömdes inte att ytterligare byten var nödvändiga.

Reningsanläggningarna provtogs under hösten 2015 genom samlingsprov som har redovisats till Miljöförvaltningen. Brister i handhavande- och skötselrutiner har tidigare identifierats men kvarstår på vissa anläggningar. Vattenmätare har installerats för utgående vatten i Björlanda kile men återstår att genomföra i övriga hamnar.

I Björlanda kile har en mätserie genomförts 2014 för att utreda hur lång hållbarhet ett kolfilter har innan det måste bytas. Vattenprovtagningar utfördes under andra halvan av upptagnings säsongen utan att en försämring kunde ses. Provtagningsserien fullföljdes inte under 2015 pga. organisationsförändringar i bolaget. Provtagning i slutet av säsongen tyder dock på att kolfiltret har full reningsfunktion även efter två säsongers användning.

Brister i anläggningarna i Fiskebäck och Hinsholmen kvarstår och behöver följas upp under 2016.

2.2 Mottagningsstationer latrin

I handlingsplanen 2014 beskrevs risken för felaktig användning av färskvatten i anslutning till latrintömning. Det bedömdes finnas risk för att samma slang användes både för avspolning av tankar och för dricksvattenpåfyllning. Genom att ändra färg och längd på slang har Grefab försökt omöjliggöra felaktigt användande av avspolningsslang

Beträffande latrintömningsstationer togs förslag fram under 2015 avseende daglig tillsyn, service, reservdelar samt förbättrad tillgänglighet till stationerna i hamnarna.

Nya stationer har under 2015 anlagts i Fiskebäck och Björlanda kile. I Björlanda finns nu en yttre station som komplement till den inre för att underlätta åtkomsten för tömning av latrintank.

2.3 Organisation

Organisation avseende miljöfrågor har förändrats inom Grefab under 2017. Vice VD fungerar som bolagets miljöansvarige och har som uppgift att vara kontakten mot tillsynsmyndigheterna samt att samordna och styra miljöarbetet i hamnarna men hjälp av distriktscheferna. Vice VD har även som uppgift att följa upp och kontrollera att allt fungerar samt driva miljöfrågorna framåt i enlighet med lagstiftning och aktuellt kunskapsläge.

Hamnarna är uppdelade i två distrikt med en distriktschef för varje som i samarbete med vice VD ska se till att man får en gemensam styrning och samordning av miljöarbetet i hamnarna. Det löpande arbetet stäms av vid regelbundet återkommande möten.

2.4 Övrigt

Sopning av uppställningsytor för vinterförvaring bedömdes som en viktig del i att förhindra spridning av färgflaggor med miljögifter. Grefab har avtal med extern entreprenör om sopning och ett korrekt omhändertagande av avfallet.

För miljöstationer i hamnarna har ett samarbete startat med Kretslopp och vatten där diskussioner förts om förbättringar av stationerna. Beslut om förbättringsåtgärder har tagits.

VA- och dagvatteninstallationer i hamnarna är under kartläggning då det tidigare saknats fullständiga ritningar. Arbetet färdigställdes under 2016 och slutrapporteras under 2017.

En allmän miljöutbildning hölls för all personal under 2015. Utbildningen genomfördes i miljöförvaltningens regi med innehållet anpassat till Grefabs verksamhet i tillämpliga delar.

Cheferna har i oktober 2017 fått utbildning i chemsoft i syfte att hantera och dokumentera placering av kemikalier i organisationen. Enligt krav i Stadens kemikalieplan.

3 Beslutade utredningar, undersökningar och åtgärder

Handlingsplanen som presenterades 2014 innehöll ett stort antal förslag och idéer som framkom vid kartläggningen av miljösituationen i hamnarna. Planen var ett brett förslag för att lyfta miljöfrågorna och ge en bas att välja från för det fortsatta miljöarbetet inom GREFAB. Under 2014 påbörjades ett arbete med att åtgärda problem som identifierats, varav spolplattorna och reningsanläggningarna bedömdes vara i störst behov av utredning.

Inför 2017 har Grefab fortsatt arbetet i de olika hamnarna och kan bocka av ett flertal punkter i genomförandeplanen för 2015.

3.1 Övergripande miljöfrågor

- › **Miljöansvar:** Vice VD fungerar som bolagets miljöansvarige och har som uppgift att vara kontakten mot tillsynsmyndigheterna samt att samordna och styra miljöarbetet i hamnarna med hjälp av distriktscheferna. Vice VD har även till uppgift att följa upp och kontrollera att allt fungerar samt driva miljöfrågorna framåt i enlighet med lagstiftning och aktuellt kunskapsläge.
- › **Samordning:** De flesta av miljöfrågorna berör samtliga hamnar och kräver en samordning för att arbetet ska bli effektivt. Distriktscheferna och vice VD ska gemensamt styra och samordna arbetet. På grund av personalbyten för nyckelposter under 2014 och 2015 finns ett fortsatt behov av att arbeta med organisationens roller och ansvarsfördelning under kommande år. Under 2017 kommer därför arbetet med att definiera roller och ansvar inom organisationen att fortsätta.
- › **Instruktioner:** Driftsrutiner och skötselanvisningar för reningsanläggningar vid spolplattor tas fram så att personalen får möjlighet att utföra skötsel, underhåll och provtagningar av anläggningarna på ett enhetligt och korrekt sätt. Ett utbildningstillfälle anordnas med en genomgång av driftsrutiner och skötsel av reningsanläggningarna. I samtliga hamnar kommer skötsel-instruktioner för reningsanläggningar att sättas upp tillsammans med loggbok där det löpande underhållet vid spolplattor och reningsanläggningar förs in.

- › **Utbildning:** Miljöutbildning för hamnpersonal genomfördes under 2015 för att alla ska vara medvetna om vilka miljöeffekter verksamheten bidrar med och hur man kan arbeta med att minska dessa. Ytterligare utbildning av hanteringen av reningsanläggningar ska genomföras för berörd driftspersonal i hamnarna. Under hösten 2016 genomfördes en utbildning för all personal gällande alternativ till bottenfärger och minskat användande av färger och val av färger med lägre giftinnehåll.
- › **Information:** Grefab ska under 2017-2018 fortsätta informera kunderna om effekterna av att använda icke tillåtna färger och att sprida miljöfarliga ämnen vid skrapning, målning, tvättning och annat underhåll av båtarna. Ett led i arbetet blir att utveckla informationen på hemsidan och genom tydligare anslag på miljöstationerna. Miljöförvaltningen har pengar för informationskampanj om båtbottnfärger. En sådan kampanj kommer även Grefab till nytta. Bolagets allmänna villkor har arbetats igenom och uppdaterats så att personal skall veta förväntningar i frågan.

3.2 Hantering av båtar

I detta kapitel beskrivs problemställningar i hamnarna där åtgärderna avser sådant som Grefab i huvudsak kan arbeta med internt men i vissa delar med stöd av konsulter.

3.2.1 Avspolning i samband med upptag vid kran

Avspolning av båtar vid upptag med kran förekommer i samtliga hamnar som omfattas av förslaget till handlingsplan från 2014. Problemställningen beträffande reningsanläggningarnas funktion bedömdes vara högt prioriterad och arbetet under 2014 var därför fokuserat på att utreda anläggningarnas funktion. En bakgrundsutredning beträffande den installerade reningstekniken har genomförts och förnyade provtagningar har utförts under hösten 2015. Resultaten har visat på en betydande förbättring av reningen i flera hamnar men ytterligare kontroller behövde göras under 2016. Under året ska därför följande punkter genomföras:

- › Rutiner för underhåll och drift av reningsanläggningarna ska finnas på plats innan upptagnings säsongen 2016. Skriftliga rutinbeskrivningar och skötselinstruktioner kommer att finnas i alla hamnar och hanteringen av anläggningarna ska dokumenteras i loggbok som kommer att finnas vid varje anläggning. I samband med upprättande av rutinbeskrivningar kommer en utbildning för hamnpersonalen att genomföras i varje hamn.
- › Alla reningsanläggningarna försågs under 2016 med vattenmätare för att få kontroll på mängden utgående vatten. Det ger tillsammans med halterna från provtagningar en möjlighet att beräkna mängden föroreningar som går ut i hamnbassängerna.
- › Fortsatt utvärdering genomförs i Björlanda kile för att utreda livslängden på de kolfilter som används. Detta är viktigt för att kunna fastställa vilka utbytesintervall som ska tillämpas. Målsättningen är att kunna optimera

användningen både beträffande teknisk och miljömässig funktionalitet och ur ekonomisk aspekt. Erfarenheten kan sedan tillämpas i övriga hamnar.

- › Kvar att testa är under 2017 är spolplattan som finns i anslutning till Wahlborgs marina i Hinsholmskilen.
- › Långsiktiga provtagningsrutiner bör under 2016 upprättas för provtagning av utgående vatten i enlighet med de krav som ställs av tillsynsmyndigheterna. Rutinerna ska stämmas av mot de nya riktlinjer som Havs och Vattenmyndigheten tagit fram under december 2014 (ska revideras igen under 2015).
- › För att underlätta provtagning har avtappningskranar installerats före och efter filtren i samtliga hamnar med reningsanläggning.
- › Information om felaktig användning av spolrännor och brunnar ska placeras ut i anslutning till spolplattorna för att undvika otillåtna vätskor som kan påverka reningsanläggningarnas funktion.
- › Slamsugning av spolrännor och brunnar vid samtliga spolplattor görs innan ny upptagningsäsong.

3.2.2 Avspolning i samband med upptag via ramp

I nulägesbeskrivningen och förslaget till handlingsplan 2014 identifierades avspolning av båtar vid upptagningsramper som ett problemområde. Inför 2015 fanns planer på att utreda frågan ytterligare. I dagsläget har frågeställningen dock skjutits på framtiden till förmån för mer brådskande frågeställningar med existerande spolplattor och reningsanläggningar.

3.2.3 Underhåll av båtar såsom tvättning, målning, skrapning och konservering av båtmotorer

Underhåll av båtarna kan orsaka miljöproblem i flera avseenden. Tvättning och skrapning av båtarna ger upphov till färgrester som hamnar på marken. Miljögifter från färgerna kan därefter spridas vidare ner i marken eller med dagvattnet ut i hamnbassängen. Även spridning via damning sker över större områden under blåsiga dagar som är vanligt förekommande. Problemet med färgrester bör ur tillsynshänseende även vägas mot alternativet att båtägarna skrapar sina båtar på annan olämplig plats utan någon kontroll.

- › Vid skrapning och målning av båtar ska presenning användas för att samla in färgrester. Det finns beskrivet i hamnreglerna för Grefabs hamnar men följs inte alltid av båtägarna. Utökad information görs under 2016 genom anslag i hamnarna och information på hemsidan. Personalen ska fortsätta arbetet med att påminna båtägare om kravet på uppstädning i samband med sjösättning vilket redan idag är ett krav i hamnarna enligt gällande regler.

- › Efter diskussion med miljöförvaltningen bedömdes att informationen på hemsidan behöver förtydligas och lyftas fram från hamnreglerna. Miljö har tydliggjorts på den nya enhetssidan.
- › Vid konservering av motorer sker ibland utsläpp av glykol till vatten eller mark. Ingen uppgift finns om omfattningen av detta. Inför 2015 fanns en plan att installera en försöksanläggning i hallarna i Torslanda för omhändertagande av både glykol och avgaser. Projektet har nu skjutits på framtiden av hänsyn till mer prioriterade miljöåtgärder i hamnarna.
- › Sopning av uppställningsytorna efter vårsäsongen är av stort värde för att samla in färgrester från asfalterade ytor. Grefab har idag avtal med extern entreprenör om sopning och omhändertagande av avfallet en gång per år vilket kommer att upprätthållas.
- › En ny översyn av möjligheten att blåstra båtar ska göras. Det är i dagsläget inte tillåtet att blåstra båtar i Grefabs hamnar men det kan finnas skäl att utvärdera formerna för det igen.

3.3 Utredningar mark, dagvatten och sediment

Kravet på en handlingsplan för miljöåtgärder hade sin utgångspunkt i den misstänkta föroreningsituationen i mark och sediment i hamnområdena.

Utredningarna kräver, till skillnad från båthanteringen, att extern kompetens tas in för att utföra undersökningar och riskbedömningar samt för att ge råd om hur hamnområden ska hanteras framöver.

Vid en eventuell nedläggning eller försäljning av en hamn kommer en miljöskuld att aktualiseras. Troligen kommer Grefab då att få krav från tillsynsmyndigheten om att utföra undersökningar och eventuellt även saneringsåtgärder. Det finns därför skäl att sträva efter att fastställa en miljöstatus för hamnarna under de närmaste åren i samråd med Göteborgs stad som är markägare.

Det är lämpligt att planera in undersökningar och utredningar i den ekonomiska planen för att ha kontroll på kostnaderna över en längre tidsperiod.

3.3.1 Provtagning av förorenad mark

Inför 2015 hade en miljöteknisk markundersökning genomförts endast i en hamn, Hinsholmskilen. Där togs prov i en punkt i Länsstyrelsens kartläggning av småbåtshamnar på västkusten 2010.

- › Under 2015 genomfördes en mindre miljöteknisk markundersökning i Björlanda kile med anledning av ändrad markanvändning på en yta. Ytterligare markundersökningar är inte inplanerade för 2016 då arbetet främst ska fokuseras till att åtgärda källorna till föroreningar innan man går vidare med undersökningar av mark och sediment.

3.3.2 Utredning av dagvatten

Förorenat dagvatten från hamnens uppställningsytor för båtar utgör en källa till förorenings spridning inom och kring Grefabs småbåtshamnar. Hanteringen och reningen av dagvatten varierar i de olika hamnarna och det finns ingen strategi eller kunskap om hur dagvattenavrinningen eventuellt bidrar till förorenings spridningen.

För att höja kunskapsnivån kring dagvattenhanteringen och för att kunna planera och genomföra rätt insatser genomför Grefab dagvattenutredningar med start under 2015 och dessa färdigställdes under 2016.

- › Utredningen omfattade en genomgång av befintligt dagvattensystem inklusive eventuella reningsanläggningar.
- › Beräkning av vattenflöden görs för olika delytor liksom en bedömning av reningsbehovet för dagvatten från de olika ytorna. Ett förslag tas fram på hur man kan gå vidare där behov föreligger.
- › När färdiga utredningar finns med ritningar över systemen kan spolning av dagvattennäten i hamnarna planeras.
- › Under 2017-2018 kommer samtliga dagvattenledningar att spolras och kompletteras med ett sandfång från vilket det blir enklare att slamsuga samt skicka vatten för provtagning.

3.3.3 Provtagning av sediment

Avseende föroreningssituationen i sediment finns undersökningar avseende tributyltenn, TBT, i tre av de aktuella hamnarna, Björlanda Kile, Hinsholmskilen och Fiskebäck. Undersökningarna gjordes som ett led i Länsstyrelsens kartläggning av småbåtshamnar på västkusten 2010. Analysresultaten pekar på genomgående höga halter av TBT i sedimenten. Utifrån dessa resultat och andra studier av sediment i småbåtshamnar görs bedömningen att sedimenten i alla de aktuella hamnarna till viss grad är förorenade.

- › Djupmätningar är genomförda i hamnarna för att klargöra behovet av muddring och kunna planera in detta i den framtida verksamheten.
- › Provtagning av sediment i Saltholmen är genomfört för att planera ett kommande behov av muddring i hamnen i samband med ombyggnation av bryggor. Två bryggor blev 2017 utbytta mot flytbryggor. Någon exakt tidplan för ytterligare ombyggnad finns inte.
- › Resultatet från provtagningarna ska ligga till grund för beslut om framtida åtgärder. Inför en muddring krävs tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken, och i en tillståndsprocess krävs vanligen undersökning av sedimenten.
- › En enklare sedimentprovtagning inklusive analys av 10 delprover (5 provpunkter, 2 nivåer) beräknas kosta ca 100 000 kr. Vid provtagning från

bryggor kan kostnaden hållas nere något. En mer omfattande undersökning i en större hamn, inklusive analys av upp till 30 prover (15 provpunkter, 2 nivåer) beräknas kosta upp till 250 000 kr.

3.4 Övrigt

3.4.1 Arbetsmiljö

Arbetsmiljön i hamnarna kommer Grefab löpande att arbeta vidare med.

- › I Torslanda lagun upplevs det som ett problem att båtägarna låter motorerna gå på tomgång inne i uppställningshallarna, då det ger stora mängder avgaser. Installation av ett testsystem för utsug av avgaser och bortledning/upsamling av glykol planerades under 2015 i uppställningshallen i Torslanda lagun. Projektet har dock skjutits på framtiden till förmån för andra miljöinsatser som bedöms vara av högre prioritet.
- › Under 2016 utfördes en riskinventering med avseende på hur personalen utsätts för gifter från bottenfärgerna. Resultatet visade på att personalen inte utsätts för gift i mätbara nivåer.
- › Översyn och förbättringar av arbetsmiljön för hamnpersonalen fortgår kontinuerligt som ett löpande arbete, integrerat i verksamheten.

3.4.2 Stationer för latrintömning

Stationer för latrintömning finns idag i alla hamnar utom i Fiskebäck och Killingholmen. Med förbud mot tömning av toalettavfall i havet från 1 april 2015 kommer behovet av tömning att öka och systemen behöver byggas ut och göras mer lättillgängliga.

- › Idag är stationerna i flera fall svåra att komma åt på grund av sin placering längst in i hamnarna. På sikt kommer därför omplacering av vissa stationer att ske och i Björlanda kile har en kompletterande station att installeras under 2015. Stationen är byggd på en flytbrygga längre ut i hamnen för ökad tillgänglighet.
- › I Fiskebäck har en tömningsstation installerats under 2015 på fast brygga.
- › I Killingholmen är antalet båtar med behov av tömning lågt (<10). De kommer tills vidare att hänvisas till Hovås hamn.
- › Grefab ser under löpande över frågor avseende daglig tillsyn, service, reservdelar för en förbättrad driftsmässig tillgänglighet till stationerna i hamnarna.
- › Installation av räkneverk skall utredas för alla stationer så att man kan se hur mycket de används.

3.4.3 Miljöstationer/hantering av avfall

Grefab har under 2014-2015 fört diskussioner med Kretslopp och Vatten om utformningen av miljöstationerna i hamnarna. Förbättringsförslag har tagits fram.

- › Ett förtydligande ska göras avseende ansvarsfördelningen mellan GREFAB och Renova beträffande skötsel och ansvar för miljöstationerna.
- › I samarbete med Kretslopp och Vatten ska miljöstationerna byggas om och förbättras. Skyltningen i hamnarna och information på hemsidan om vad som är tillåtet ska förbättras.
- › En bättre containerutformning ska förbättra hanteringen av avfall i hamnarna.
- › En ommålning av stationerna genomförs, belysningen förbättras, tömningsfrekvens ses över, containerstorlekar, märkning och information ses över etc.
- › Miljöförvaltningen har vid tillsyn konstaterat att stationerna i sitt utsatta läge eventuellt behöver konstrueras så att inte regnvatten kommer in och försvårar syftet med stationerna.

4 Tidplan

Denna genomförandeplan är ett led i arbetet med att behandla ett urval av de förslag som togs upp i "Handlingsplan miljöåtgärder, förslag till utredningar och åtgärder" 2014.

Samtliga de åtgärder som ingår i denna genomförandeplan skall genomföras under 2017 och 2018. Av miljö- och resursmässiga samt ekonomiska skäl har omprioriteringar gjorts för att i första hand arbeta med källorna till miljöproblemen under 2017 och därefter fokusera på sådant som redan har spridits till mark, vatten och sediment.

Genomförandeplanen sammanfattar dels genomförda åtgärder men redovisar framför allt vilka kommande åtgärder och aktiviteter som är inplanerade och beslutade i hamnarna. Målsättningen är att fram till 2018 arbeta igenom de utredningar och åtgärder som bedöms nödvändiga med förslaget till handlingsplanen som ett grunddokument.

Målet är att miljösituationen i alla hamnar, avseende dagvatten, mark och sediment, ska vara utredd och känd när tidplanen som sattes i förslaget till handlingsplan löper ut år 2018, samt att miljöarbetet då är en naturlig del av den löpande verksamheten.

I Bilaga 1 framgår en översiktlig tidplan över planerade åtgärder under 2016/2017.

5 Sammanfattning

Det tidigare genomförda arbetet med att ta fram en nulägesbeskrivning och ett förslag till handlingsplan för miljöåtgärder, visade att det finns många frågor inom miljöområdet att hantera för Grefab.

Grefab har med utgångspunkt från förslaget påbörjat arbetet under 2014-2015 och kan nu, med denna uppdaterade genomförandeplan, arbeta vidare med åtgärder för att förbättra och följa upp miljöarbetet i hamnanläggningarna.

En av de viktigaste frågorna har varit att få till stånd fungerande rutiner för kontroll och drift av samtliga hamnar ur miljösynpunkt. Flera steg har tagits redan under 2014-2015 och ytterligare arbete kommer att utföras under 2016. Spolplattor och reningsanläggningar kommer att kontrolleras både inför och under kommande upptagningsäsong och förbättringar som redan identifierats kommer att införas under året.

Organisatoriskt har Grefab genomfört förbättringar och skapat en tydligare ansvarsfördelning för miljöfrågorna. Arbetet med detta kommer att fortsätta för att få alla rutiner att falla på plats.

Grefab kommer under 2017-2018 att i första hand fokusera på att kartlägga och komma tillrätta med de källor till föroreningar som företaget har kontroll över.

Dagvattennätet i hamnarna är kartlagt för att kunna åtgärdas och underhållas och arbetet med spolplattorna och reningsanläggningarna fortsätter för att skapa full funktionalitet. Arbetet med att undersöka mark och sediment i hamnarna får stå tillbaka i ett skede när resurser behövs för ovanstående.

Sammanfattningsvis kan konstateras att Grefab med början 2014 har påbörjat ett omfattande arbete med miljöfrågorna i hamnarna och kommit en bra bit på vägen mot ett helhetsgrepp om de problemställningar som finns i verksamheten. Målsättningen är att löpande arbeta vidare med frågorna enligt de planer som presenterats de senaste åren.

6 Bilagor

Bilaga 1 Översiktlig tidplan över planerade åtgärder under 2017/2018

Bilaga 2 Sammanställning över genomförda och beslutade åtgärder 2015-2017

Genomförandeplan, översiktlig tidplan för utredningar och åtgärder 2017-2018, Bilaga 1

		2014	2015	2016	2017	2018	Kommentar
Organisation							
Miljöansvar	Löpande från 2014						vice VD har utsetts till miljöansvarig under 2017
Samordning	Löpande från 2014						Hamnarna uppdelade i 2 distrikt från 2014. vice VD och distriktscheferna samordnar aktiviteterna.
Utbildning	Rutiner, skötsel, miljökunskap						En allmän miljöutbildning för personalen hölls under 2015. Utbildning om driften av reningsanläggningar genomförs under 2017. Därefter kontinuerligt. Utbildning om alternativ
Information	Anslag och hemsida						Grefab kommer att arbeta löpande med information om miljöåtgärder på sin hemsida och genom förbättrade anslag i hamnarna. Personalen informerar vid kundkontakt.
Hantering av båtar							
Spolplattor	Funktion						Utredning och provtagning under 2014, fortsatt kontroll av funktion 2015. Fiskebäck och Hinsholmen provtagna innan säsong 2016. Vattenmätare, kranar installerade 2016.
	Drift och underhåll						Rutiner, skötselinstruktioner och utbildning genomförs under 2017 och sedan löpande drift och underhåll.
Upptagningsramper	Funktion						Planering för fler spolplattor i anslutning till ramper genomförs under 2015.
Tvättning, målning, skrapning	Rutiner						Översyn av rutiner, utvecklat arbetet med informations spridning tillsammans med miljöförvaltningen för att minska spridning av föroreningar från båtbottnfärger. Reviderade allmänna villkor 2017.
	Information						Sopningsavtal finns med entreprenör. Arbeta med informations spridning via anslag och hemsida.
Glykol	Testanläggning/rutiner			?	?	?	Testanläggning för uppsamling av glykol har skjutits på framtiden.
	Information						Se till att rutinerna följs i enlighet med hamnreglerna.
Övrigt							
Arbetsmiljö							Kontinuerligt arbete med förbättringar
Latrintömning	Installation, översyn, åtgärder						Fiskebäck har fått en ny station 2015 och Björlanda har fått en yttre station som tillskott under 2015.
	Drift och underhåll						Ökad tillgänglighet genom ökad funktionalitet så att stationerna är i drift.
Miljöstationer	Översyn och åtgärder						Grefab diskuterar utformningen och ansvar med Kretslopp och Vatten samt Renova. Ombyggnationer planeras. Regelbundna träffar.
	Drift och underhåll						Drift och underhåll
Utredningar							
Dagvatten	Utredning						Målet är att samtliga hamnar undersöks inom 5-årsperioden
	Åtgärder						Dagvattenledningarna kompletteras med brunnar med sandfång.
Mark							Ytterligare markundersökningar skjuts fram i tid tills källorna är åtgärdade.
Sediment							Provtagning av sediment genomförda i Saltholmen inre, torslanda lagun och Hovås i samband med ansökan om muddring. 2017 genomförs muddring.